

זקנים בצל המלחמה

קריית ביאליק

אוקטובר 2025

ד"ר אלה אוסטרובסקי ברמן, ד"ר שירלי רזניצקי, נועם
דוידוביץ', גלעד הדס

רקע - הנחות עבודה לסקר

חלוקת מענים יעילה (בעולם של משאבים מוגבלים) | **דורשת תיעדוף** | נכון בשגרה ואף יותר בחירום

פרמטרים לתיעדוף אוכלוסייה | מה כואב? האם המצב החמיר? האם מסתדר לבד?

מפת המדדים רלוונטית מתמיד | מצפן לבחינת הסיכונים בבריאות, תפקוד, מצב כלכלי, חברתי-רגשי (בהתאמה למצב)

לא לוותר על מניעה | להציג את כל הרצף כולל הזקנים ה"חזקים" שחשוב למנף

הרזולוציה הרלוונטית של נתונים תומכי קבלת החלטות | זירת הרשות המקומית (כללי/שכונות/רחובות)

מטרת המחקר

לבחון את מצב הזקנים במגוון תחומי חיים ואת השינויים שחלו במצבם בעקבות מלחמת חרבות ברזל

שיטת המחקר

סקר בשתי פעימות בקרב בני 60+ מ-13 יישובים:

2.

פעימה שנייה:
קריית ביאליק, מ"א עמק יזרעאל, שפרעם,
בת ים, ירושלים, בית שמש, באר שבע,
אופקים, קריית מלאכי, אשקלון
*150–250 זקנים בכל יישוב
הנתונים נאספו במהלך חודשים מאי –
ספטמבר 2024

1.

פעימה ראשונה:
אשדוד, תל אביב, נתניה
*כ-250 זקנים בכל יישוב
הנתונים נאספו במהלך חודשים
דצמבר 2023 – פברואר 2024

מיקוד הסקר: מדדי הזדקנות מיטבית, זיהוי מצבי פגיעות והחמרה, רשתות תמיכה

תמונת מצב זקנים

מצב כלכלי

עמידה בהוצאות חודשיות

מצב חברתי-רגשי

חוסן אישי
בדידות
תחושת ביטחון

מצב בריאות

מצב בריאות סובייקטיבי
דיכאון (PHQ2)
מוגבלות ותפקוד יום-יומי

מדדי
"עלי"

מוכנות כלכלית

תעסוקה

אורח חיים פעיל

פנאי
התנדבות
מיצוי זכויות
סדר יום משמעותי

אורח חיים בריא

יציאה מן הבית
פעילות גופנית
STRESS

ניהול בריאות

ויתור על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

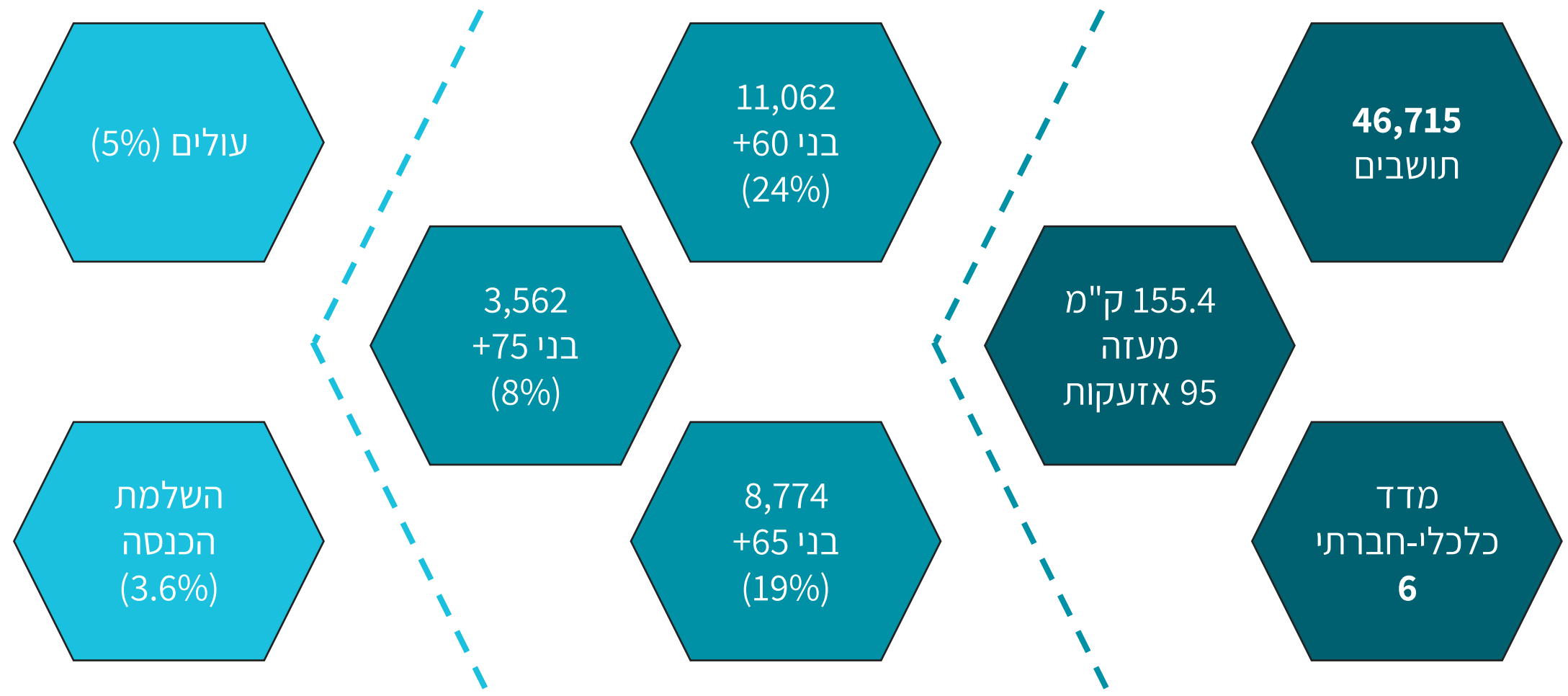
מדדים
מנבאים

אוריינות דיגיטלית | ביצוע פעולות דיגיטליות בתחומי חיים שונים (עצמאית או עם עזרה)

רשת תמיכה בארבעה תחומי סיוע - כלכלי, רגשי, פיזי, מידע\עצה (הצורך בסיוע וזהות המסייע)

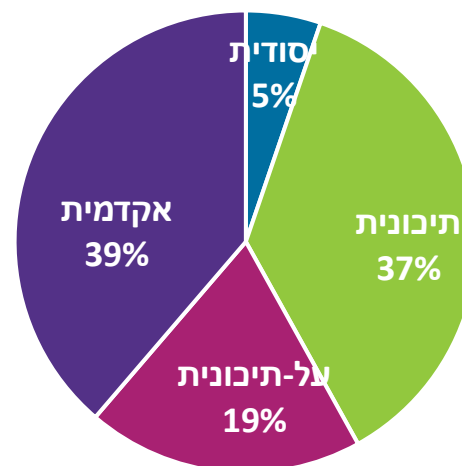
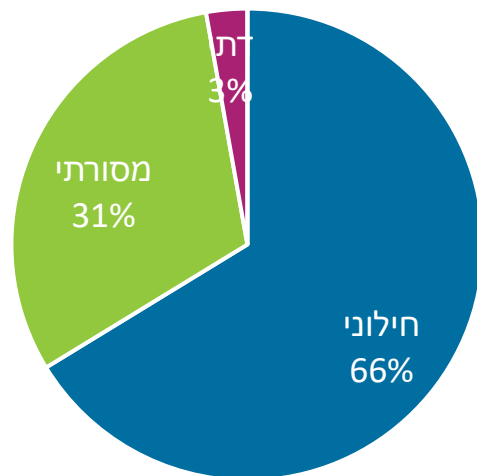
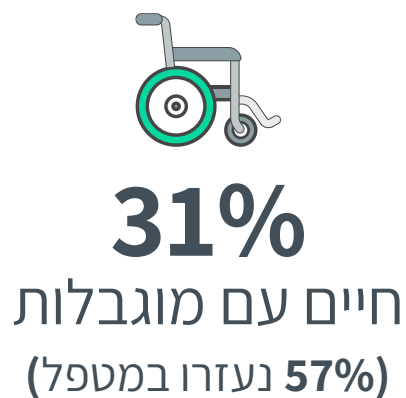
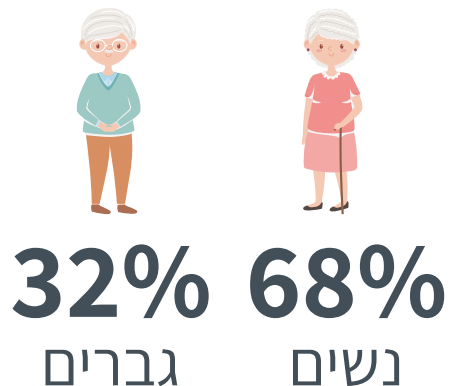

רקע: קריית ביאליק – דמוגרפיה

מקורות: מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. (2023). בני +65 בישראל שנתון סטטיסטי; אתר הביטוח לאומי (סטטיסטיקה לפי יישובים)

רקע: מאפייני המשיבים (N=250) (באחוזים)

נפגעים בעקבות המלחמה (באחוזים)

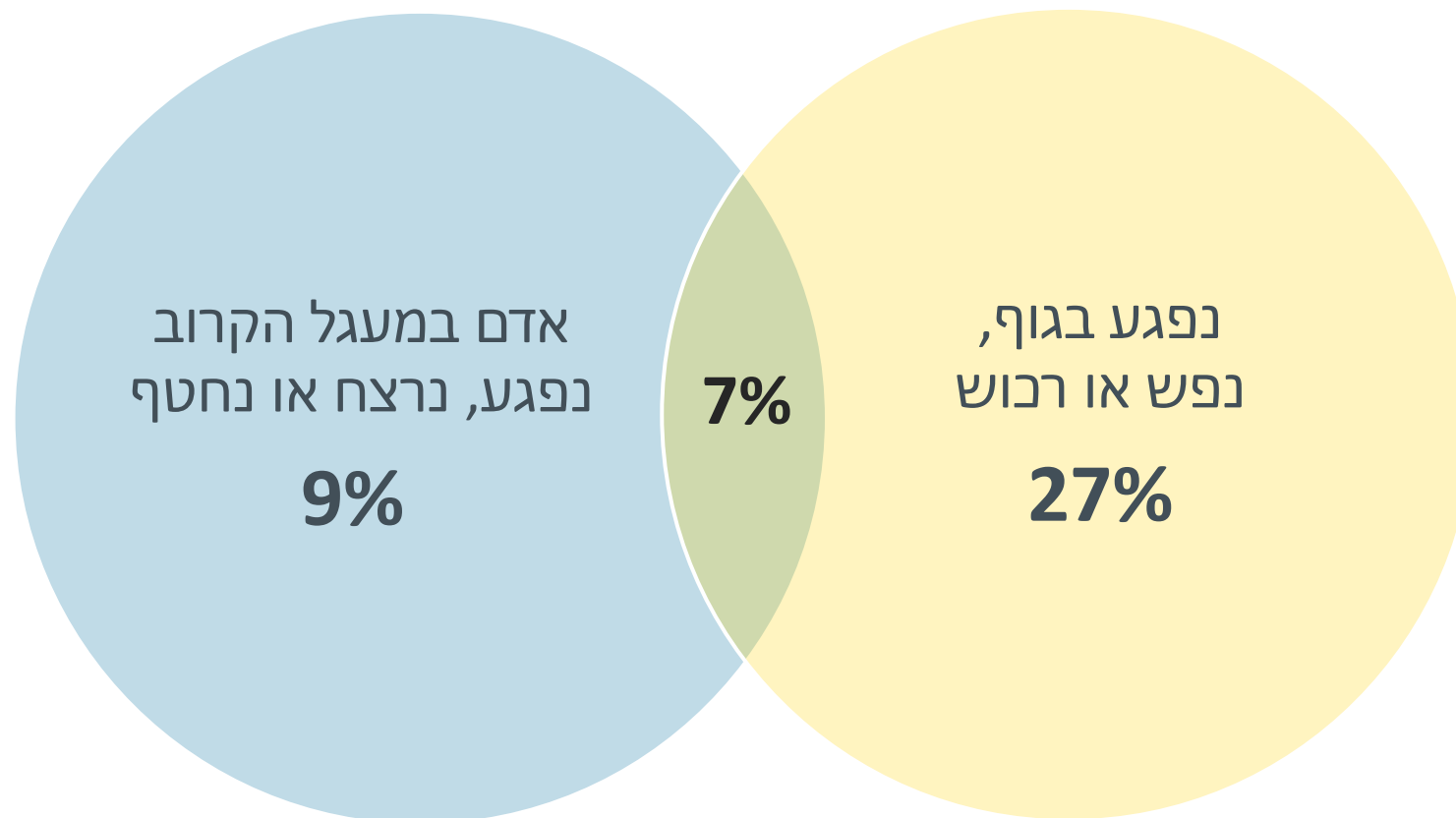
אדם במעגל הקרוב
נפגע, נרצח או נחטף

16%

נפגע בגוף,
נפש או רכוש

34%

43% נפגעו בעקבות המלחמה (באחוזים)

מצב בריאות סובייקטיבי (באחוזים)

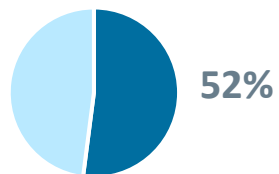

יותר בני 75+ מבני 60-74 בבריאות לא טובה: 55% לעומת 29% יותר זקנים שבריאותם לא טובה מזקנים שבריאותם טובה חוו החמרה עקב מלחמה

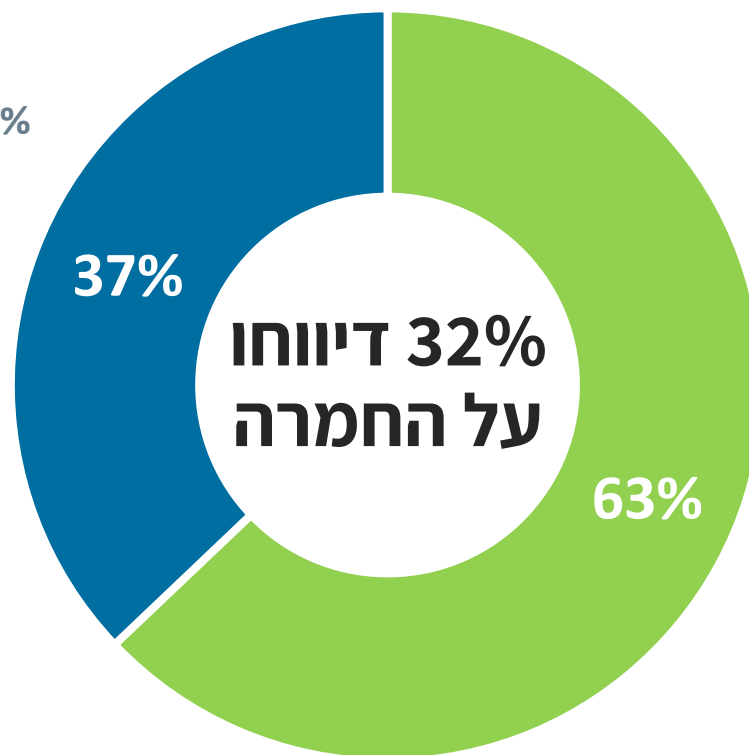

^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

החמרה במצב הבריאות

בריאות לא טובה

בריאות טובה

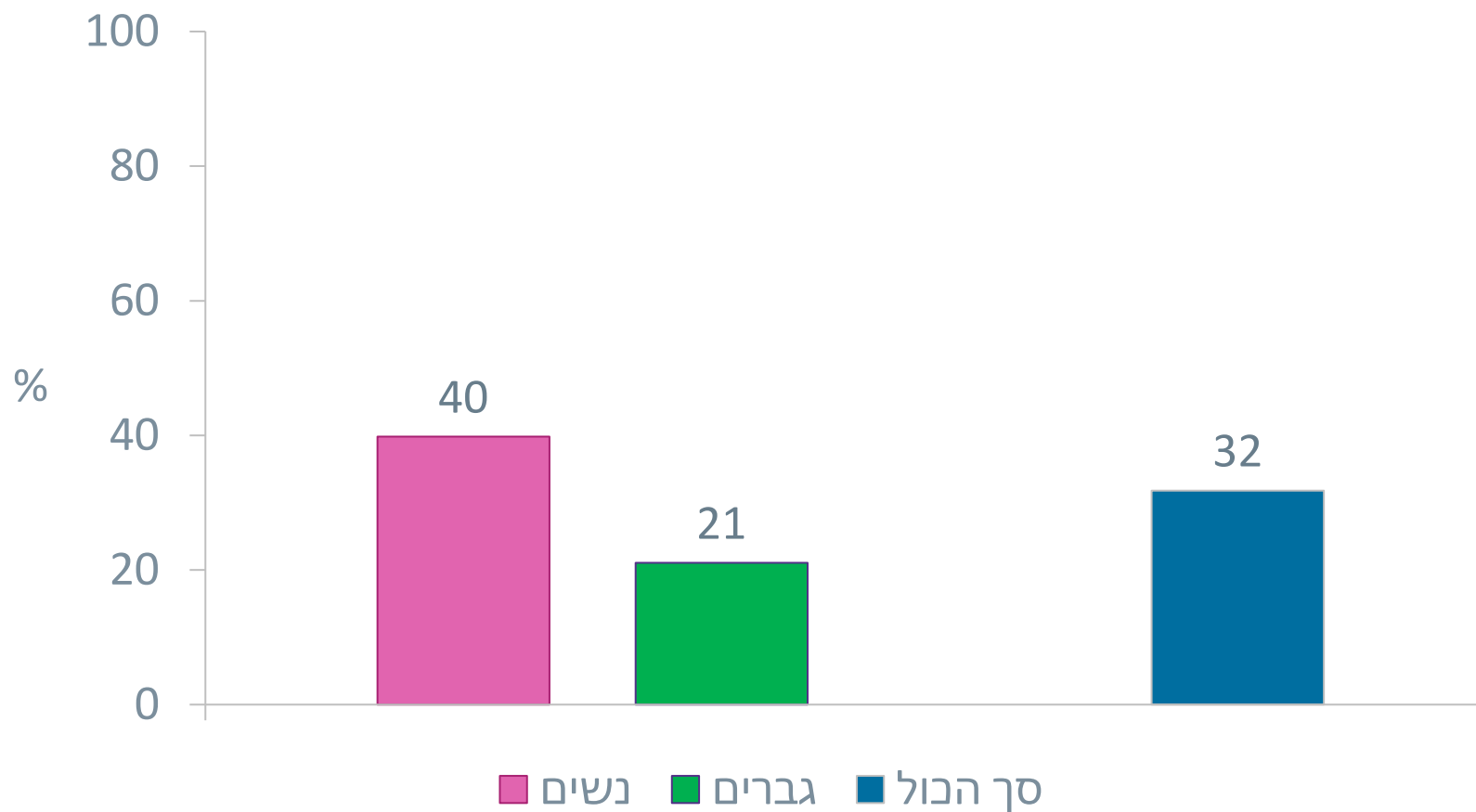
החמרה במצב הבריאות

החמרה במצב הבריאות (באחוזים)

יותר נשים חוו החמרה במצב הבריאות מאז המלחמה

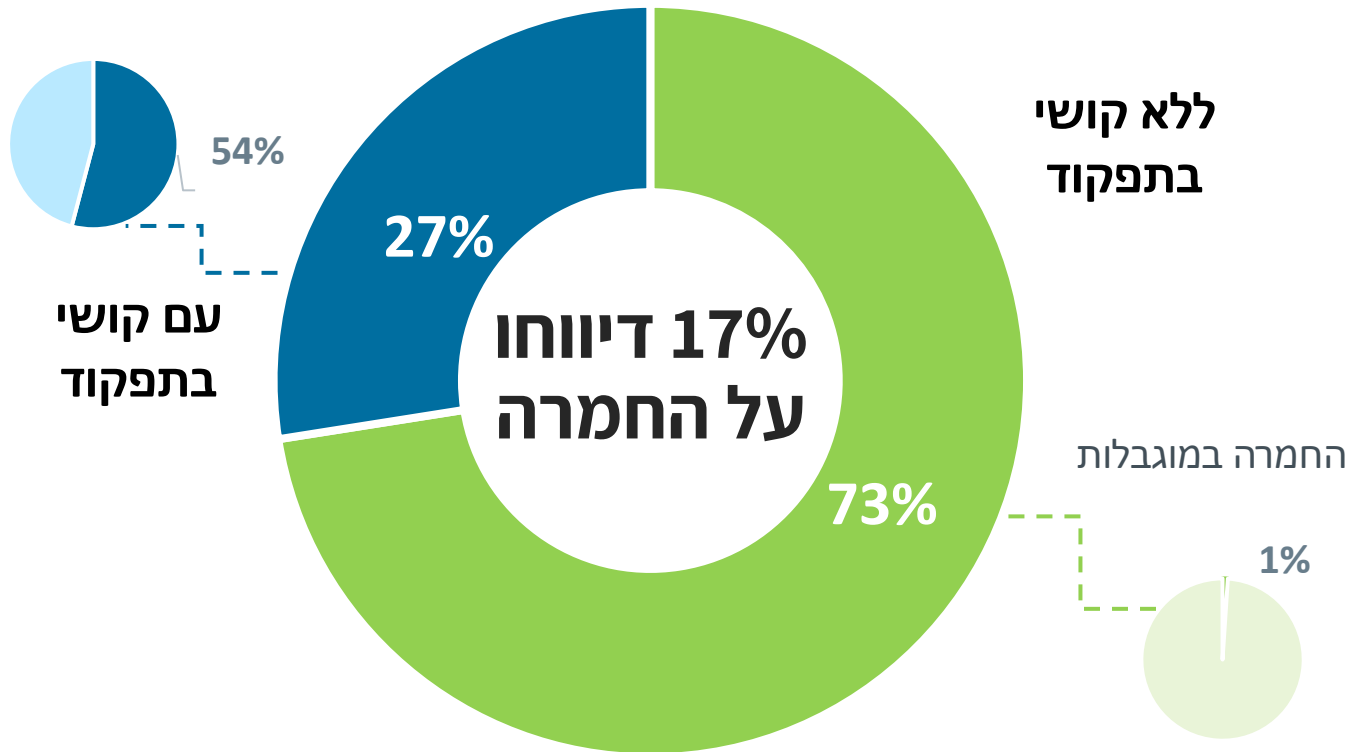

קושי בתפקוד היום-יומי (GALI) (באחוזים)

יותר נשים מגברים דיווחו על מוגבלות: 36% לעומת 16%
 יותר בני 75+ מבני 60-74 דיווחו על מוגבלות: 37% לעומת 23%
 זקנים מוגבלים חוו החמרה משמעותית יותר במצבם

החמרה במוגבלות

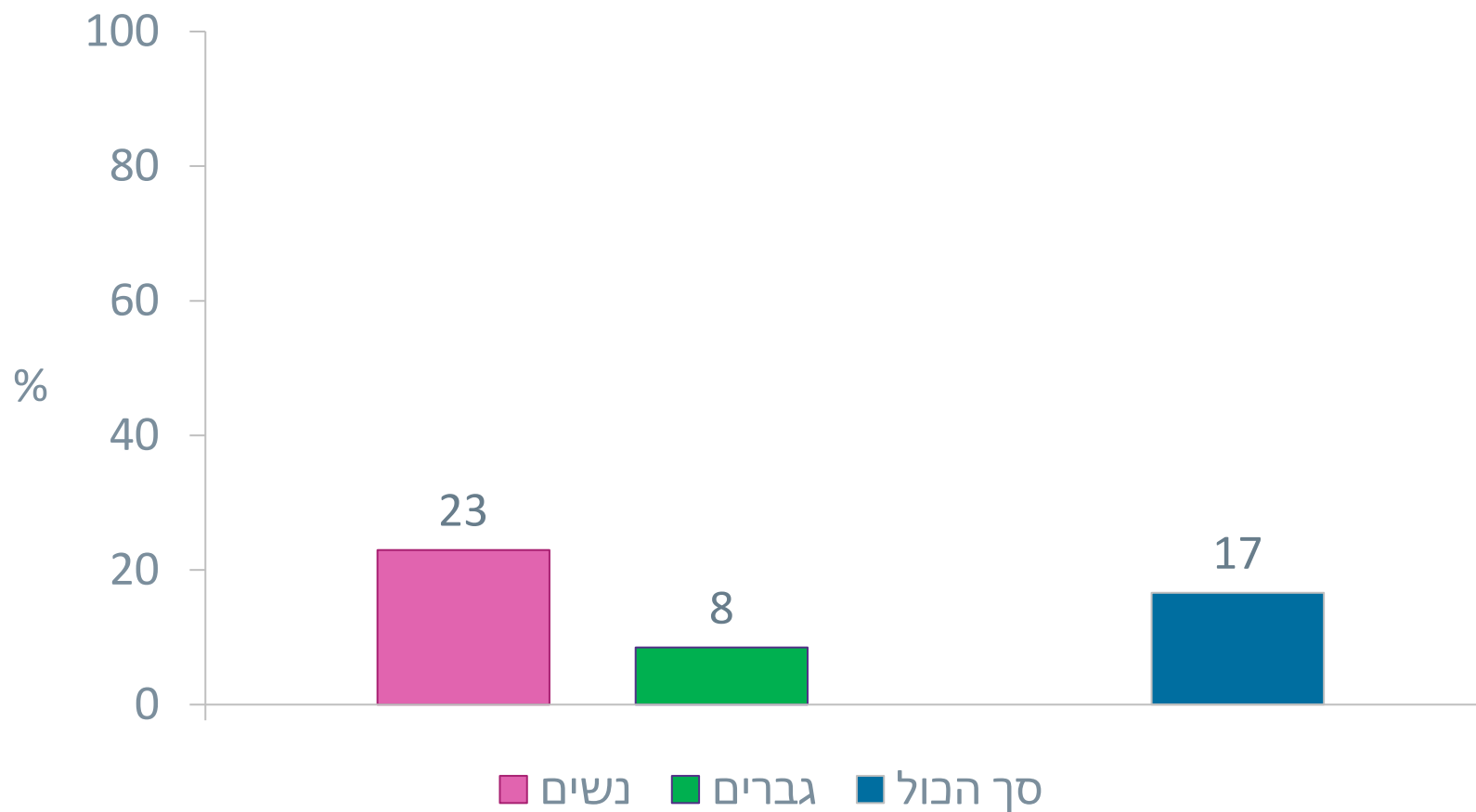

^"סקר השייכות של זקני ישראל" שנערך על ידי מכון גיאוקרטוגרפיה ומכון ERI בקרב בני 65+ בישראל

החמרה במוגבלות (באחוזים)

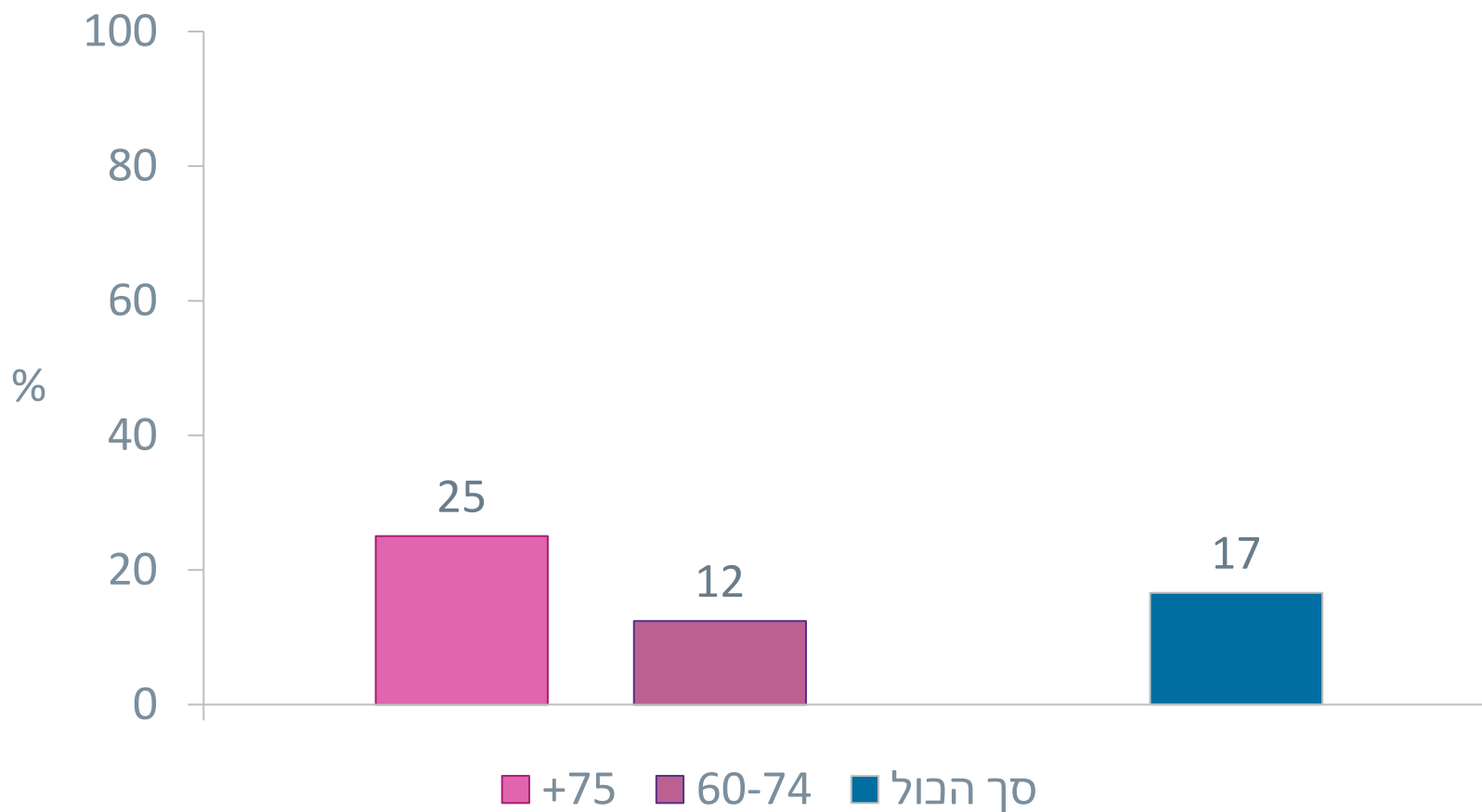
יותר נשים חוו החמרה במוגבלות מאז המלחמה

החמרה במוגבלות (באחוזים)

יותר בני 75+ מבני 60-74 חוו החמרה במוגבלות מאז המלחמה

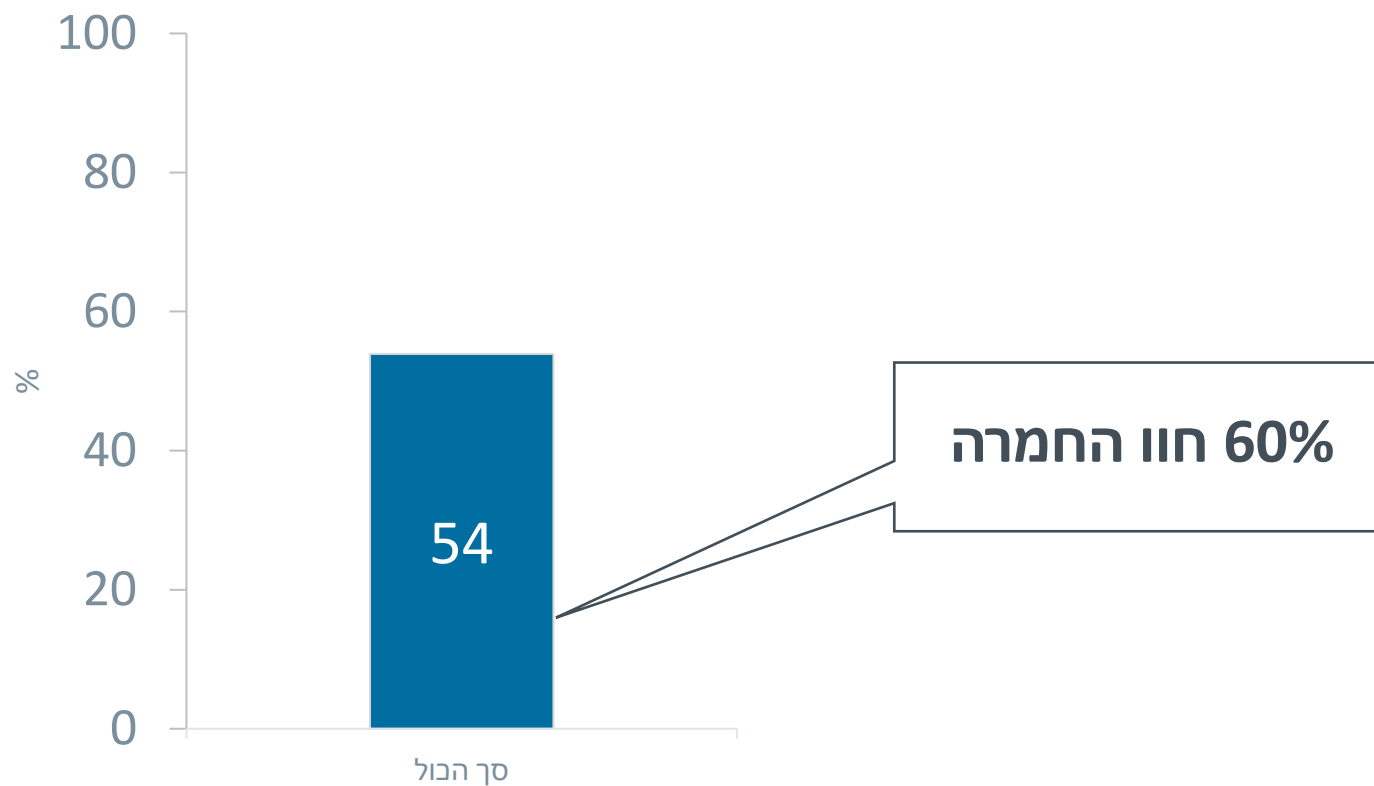

היעזרות במטפלת (באחוזים)

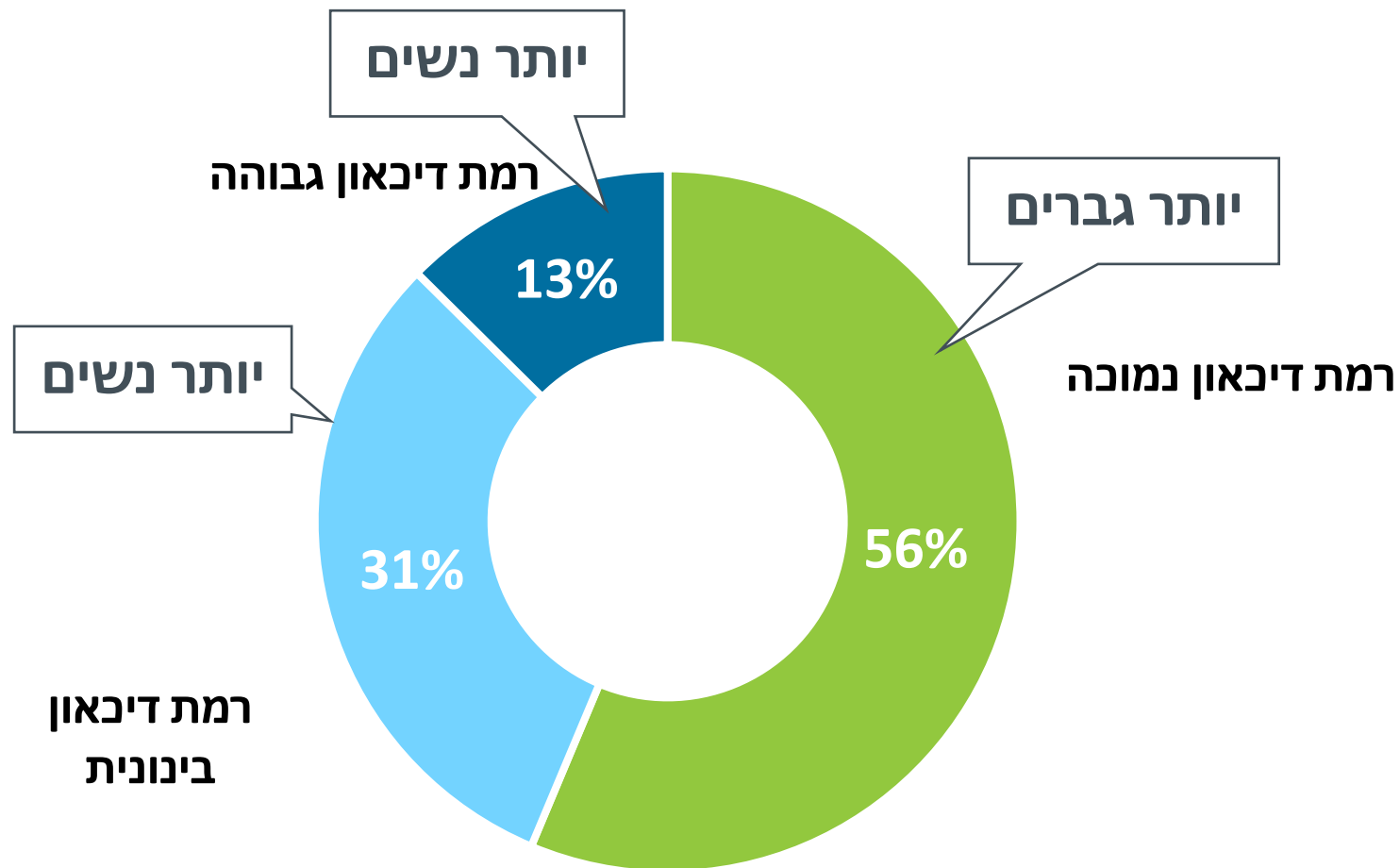
מקרב מי שדיווחו על קושי בתפקוד היום-יומי 54% נעזרו במטפלת

PHQ2 - דיכאון (באחוזים)

בממוצע, רמת הדיכאון של נשים גבוהה משל גברים ושל ותיקים גבוהה משל עולים

חוסן כלכלי מצב רגשי נפשי בריאות ותפקוד
 מוכנות כלכלית אורח חיים פעיל אורח חיים בריא ניהול בריאות
 אוריינות דיגיטלית

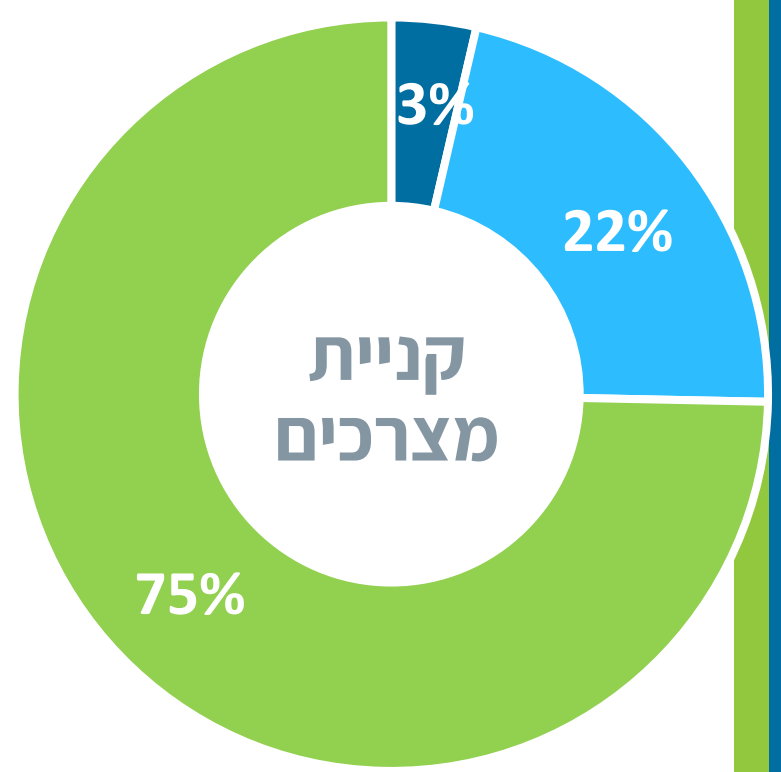
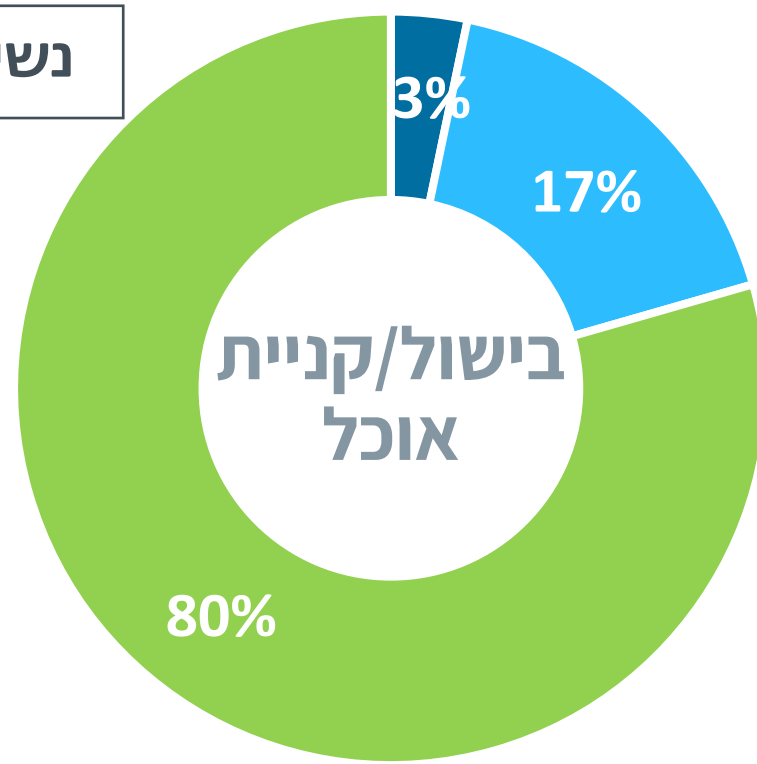
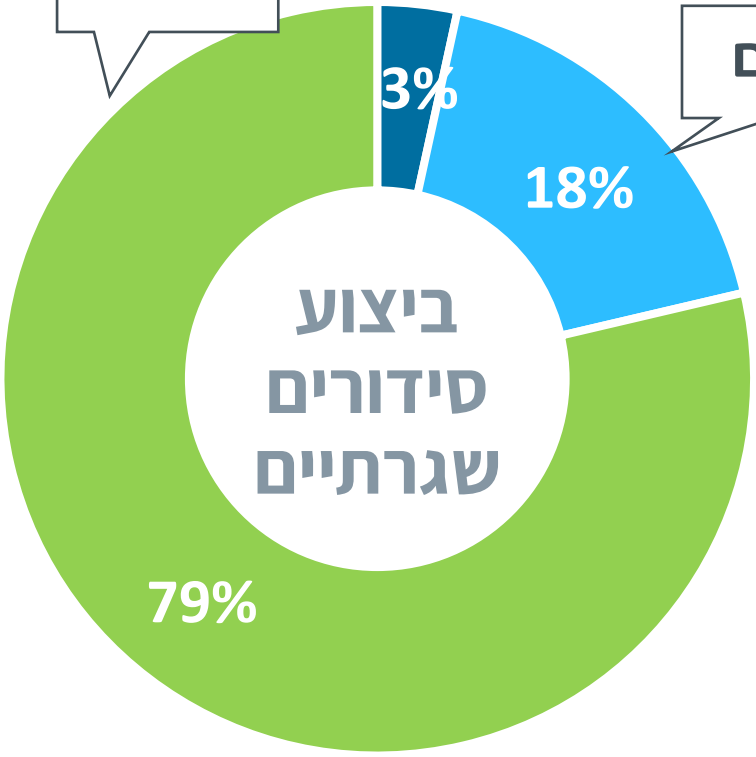
קיום פעולות שגרה (באחוזים)

יותר בני 60-74 מבני 75+ עצמאיים בכל פעולות השגרה
 יותר בני 75+ מבני 60-74 נעזרים באדם אחר בכל פעולות השגרה

גברים

נשים

■ עצמאי ■ מקבל עזרה ■ מתקשה

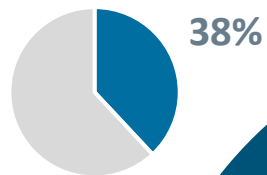

עצמאות בפעולות שגרה (באחוזים)

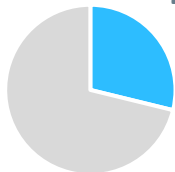
כרבע מן הזקנים לא עצמאיים בלפחות שתי פעולות חוו החמרה

לא עצמאי באף פעולה

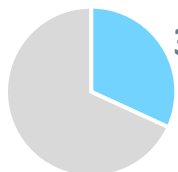

29%

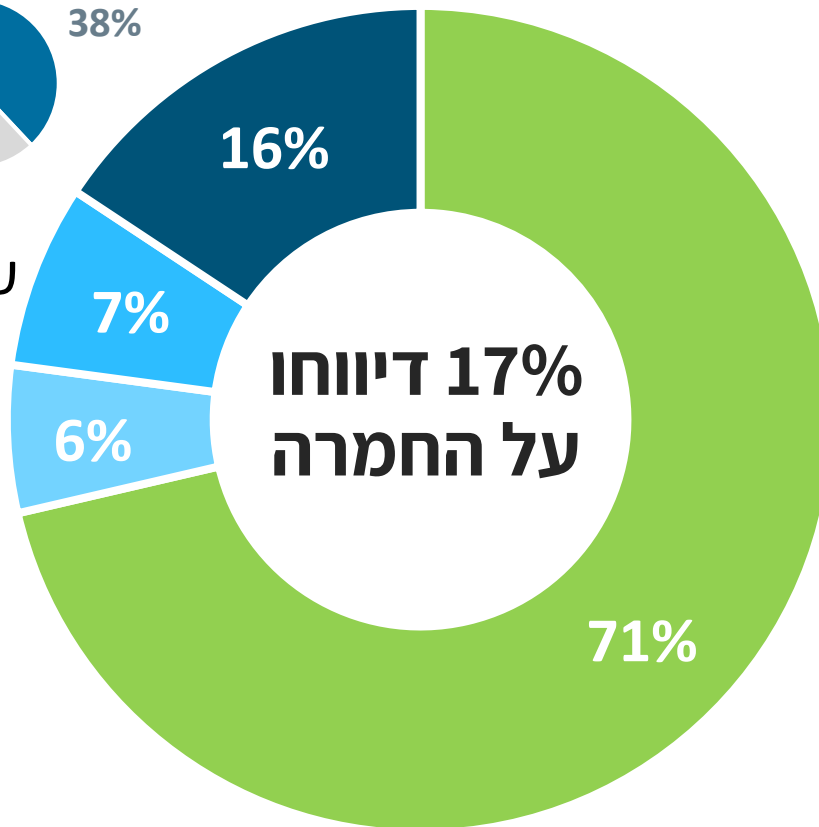

עצמאי בפעולה אחת

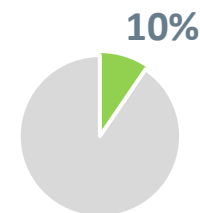
32%

עצמאי בשתי פעולות

עצמאי

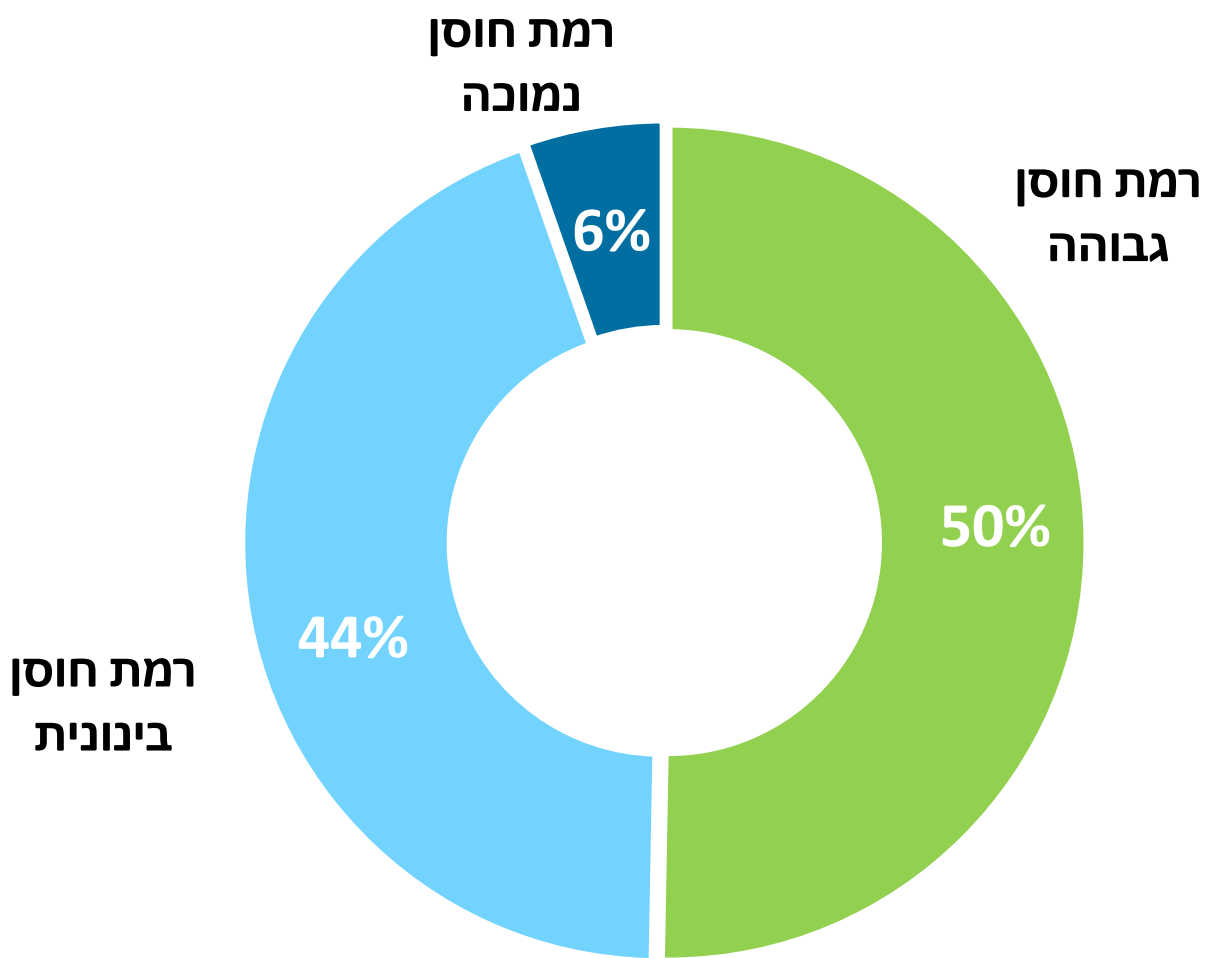

חוסן אישי (באחוזים)

בממוצע חוסן של נשים ובני 75+ נמוך יותר מגברים ובני 60-74

חוסן כלכלי

מצב רגשי נפשי

בריאות ותפקוד

מובנות כלכלית

אורח חיים פעיל

אורח חיים בריא

ניהול בריאות

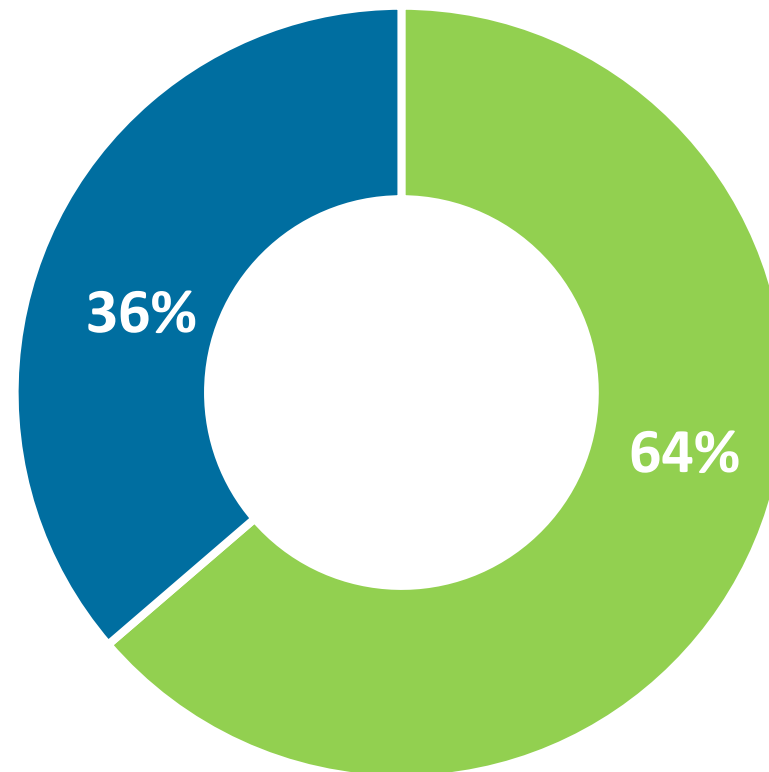
אוריכות דיגיטלית

תחושת בדידות (באחוזים)

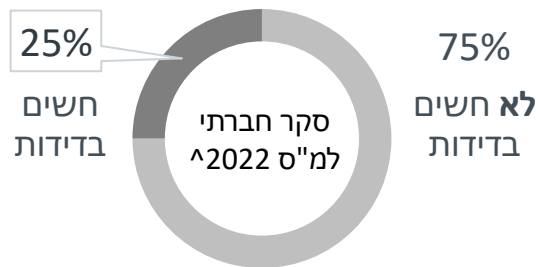

נשים מדווחות יותר מגברים על תחושת בדידות: 46% לעומת 24%
יותר בני 75+ מבני 60-74 מדווחים על תחושת הבדידות: 49% לעומת 31%

חשים בדידות
לפעמים או
לעיתים קרובות

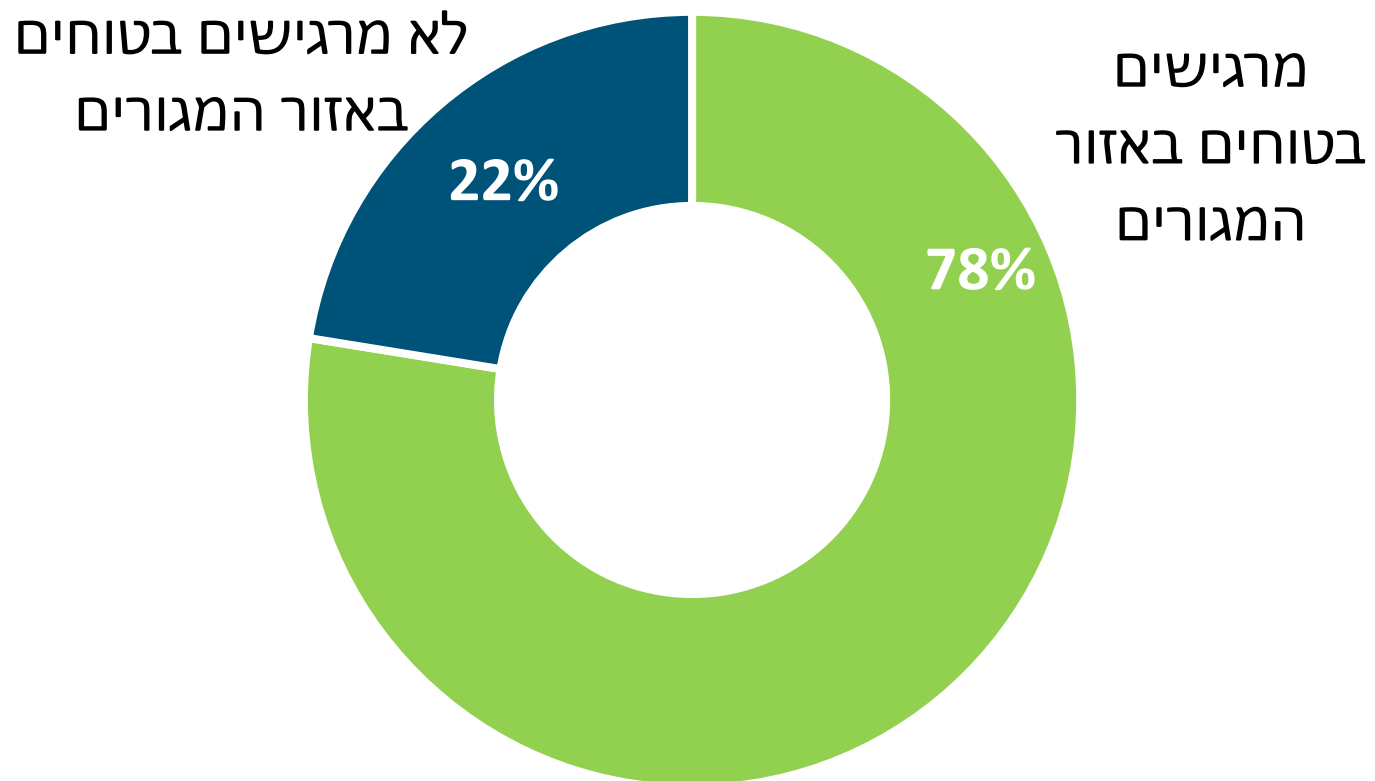
לא חשים בדידות
או חשים בדידות
לעיתים רחוקות

[^]נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

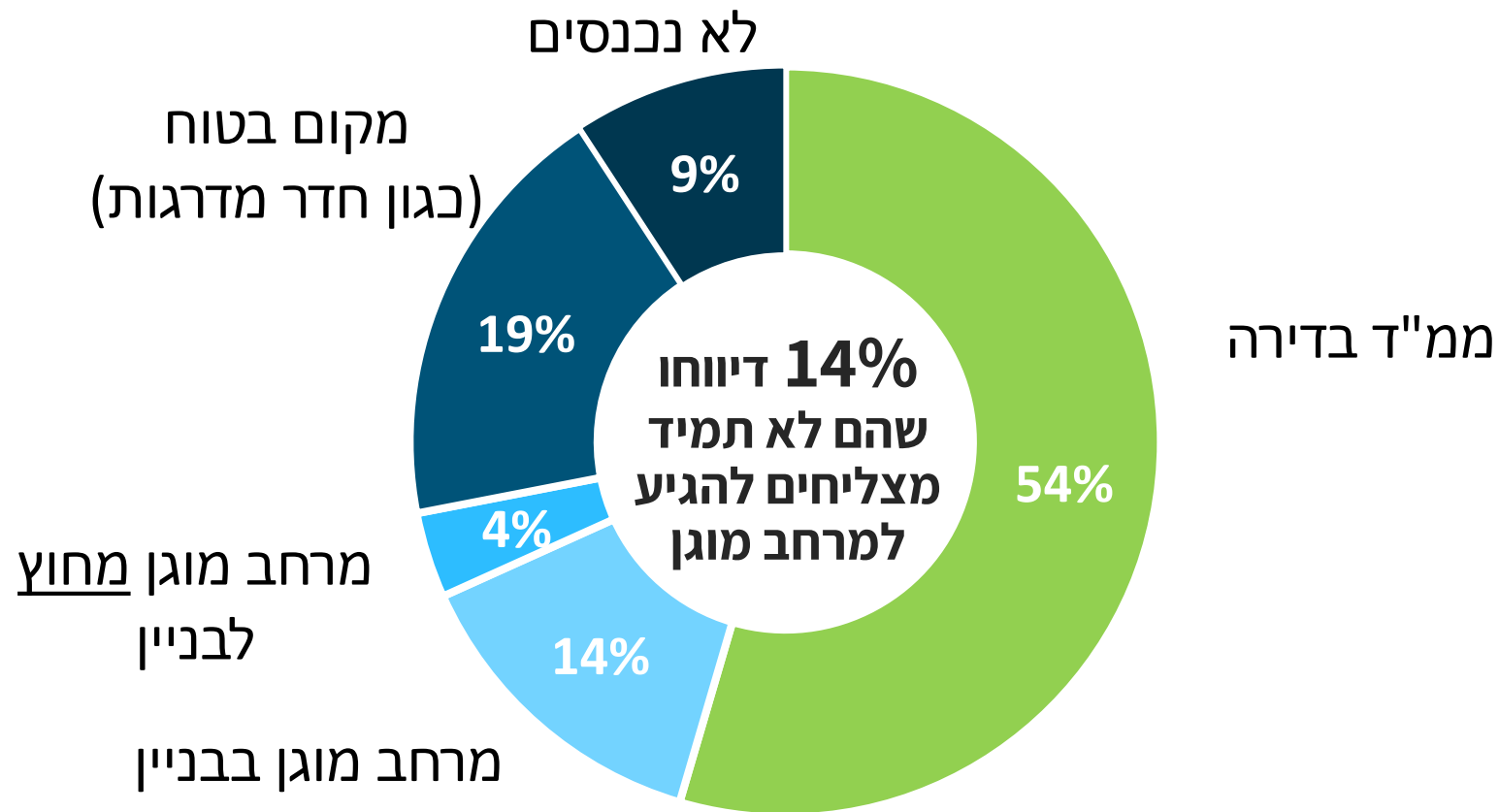

תחושת ביטחון (באחוזים)

תחושת ביטחון (באחוזים)

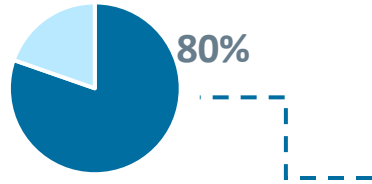

מצב כלכלי (באחוזים)

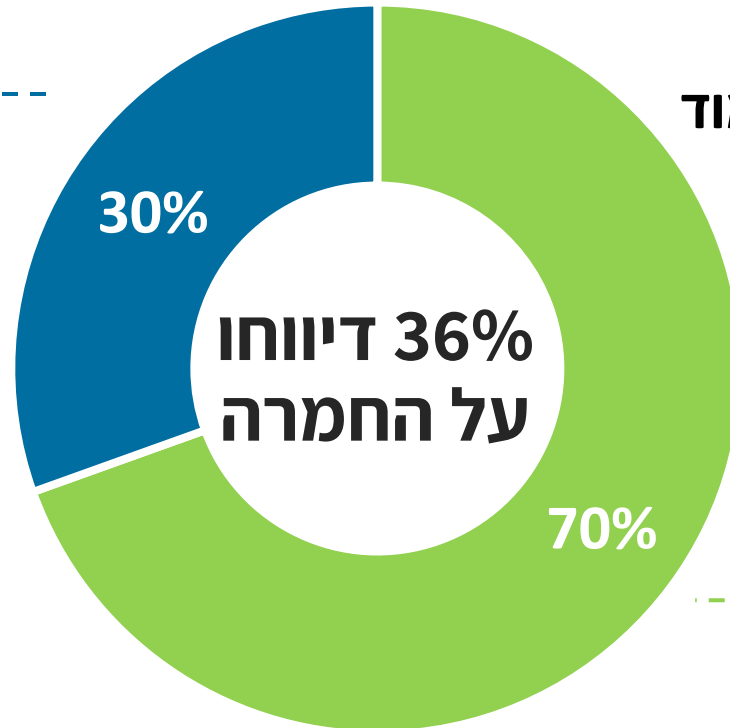

מרבית הזקנים שלא מצליחים לעמוד בהוצאות חודשיות חוו החמרה מאז המלחמה

החמרה במצב הכלכלי

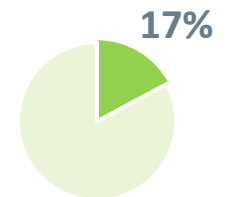

לא מצליחים לעמוד בהוצאות

מצליחים לעמוד בהוצאות

החמרה במצב הכלכלי

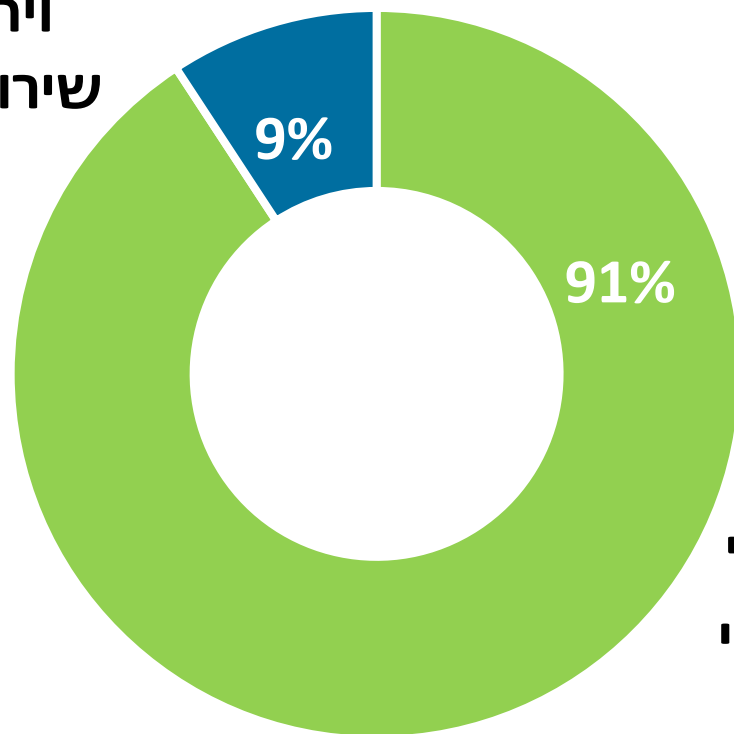
נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

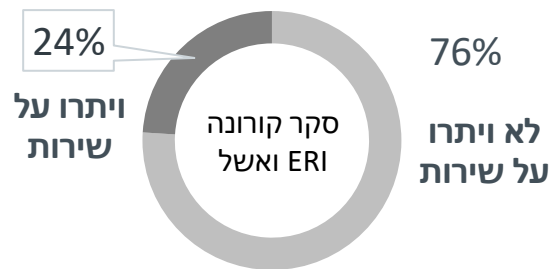
ויתור על שירותים רפואיים (באחוזים)

ויתרו על שירות רפואי

לא ויתרו על שירות רפואי

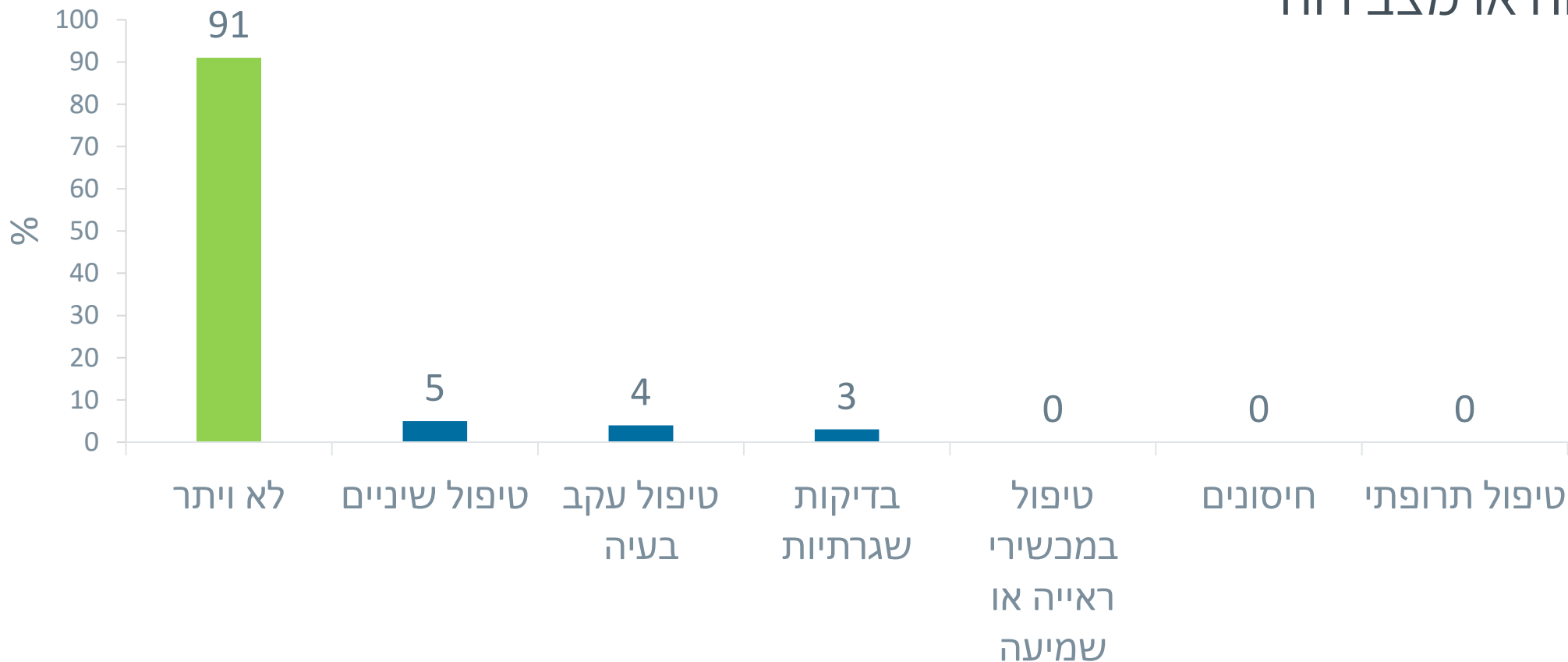
מקור: הזדקנות בימי קורונה – סקר השפעות הקורונה על בני 65+ בישראל (מכון ERI וג'וינט ישראל 2020-2021)

ויתור על שירותים רפואיים (באחוזים)

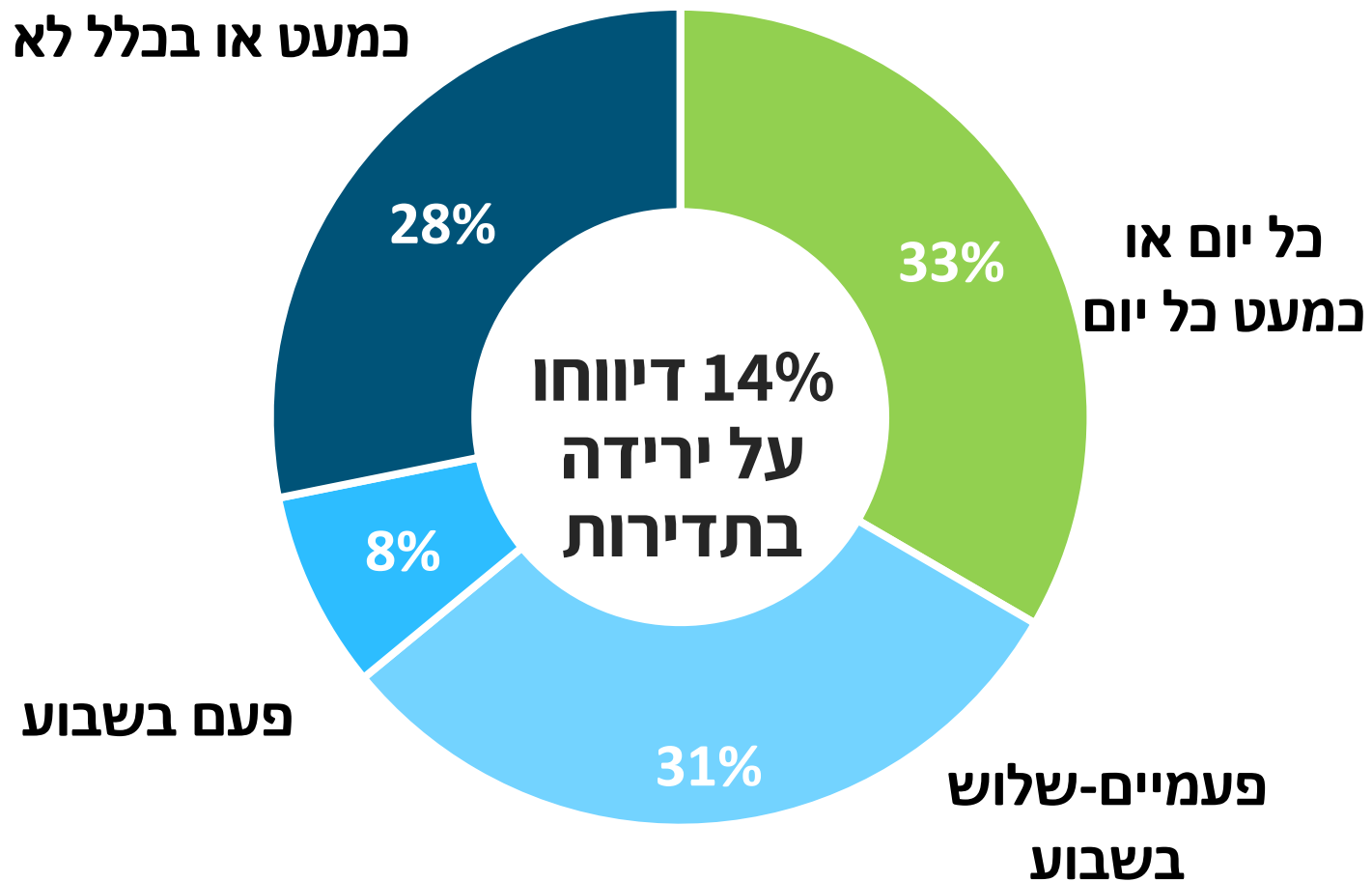

הסיבה הנפוצה ביותר לויתור על שירותים רפואיים היא העדר כוח או מצב רוח

פעילות גופנית (באחוזים)

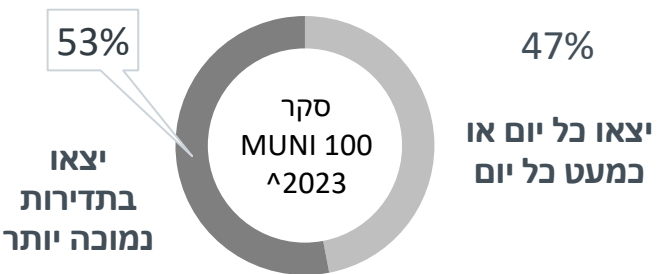
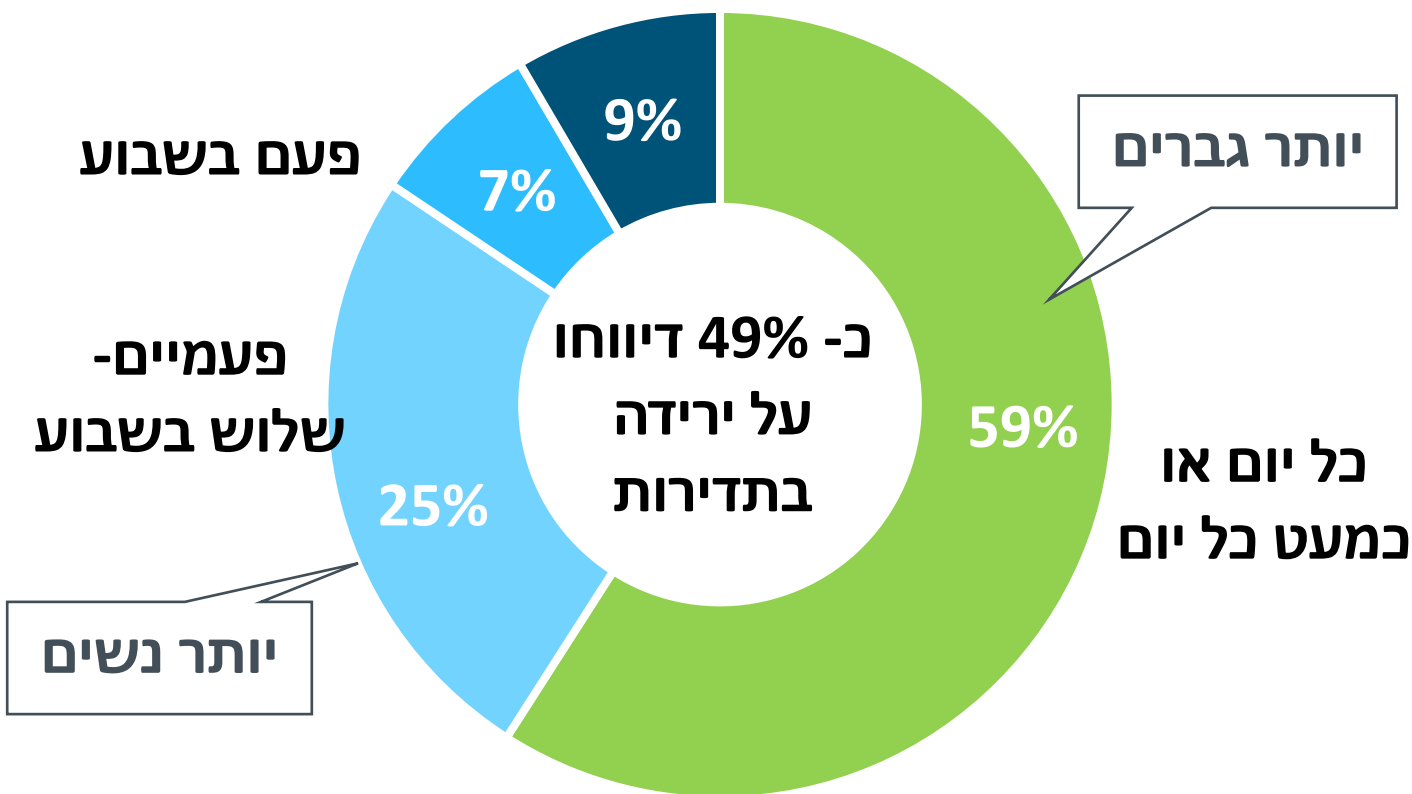
יציאה מן הבית (באחוזים)

 חוסן כלכלי	 מצב רגשי נפשי	 בריאות ותפקוד
 מוכנות כלכלית	 אורח חיים פעיל	 אורח חיים בריא
 ניהול בריאות		

אוריינות דיגיטלית

תדירות נמוכה יותר

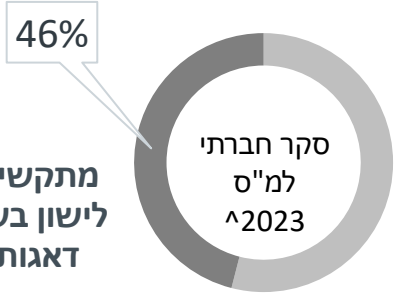
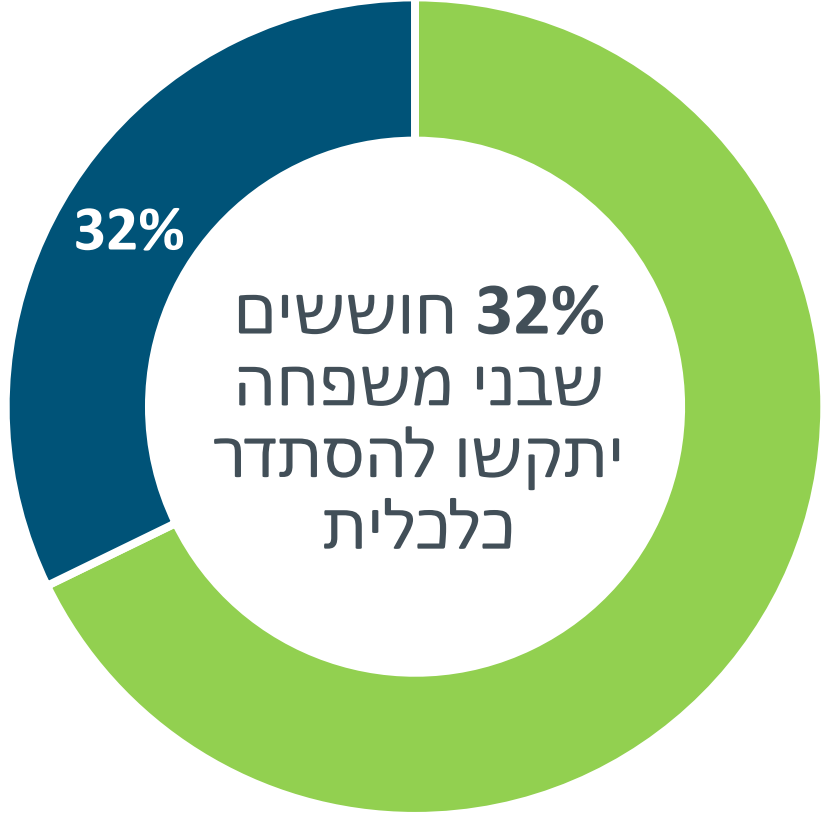
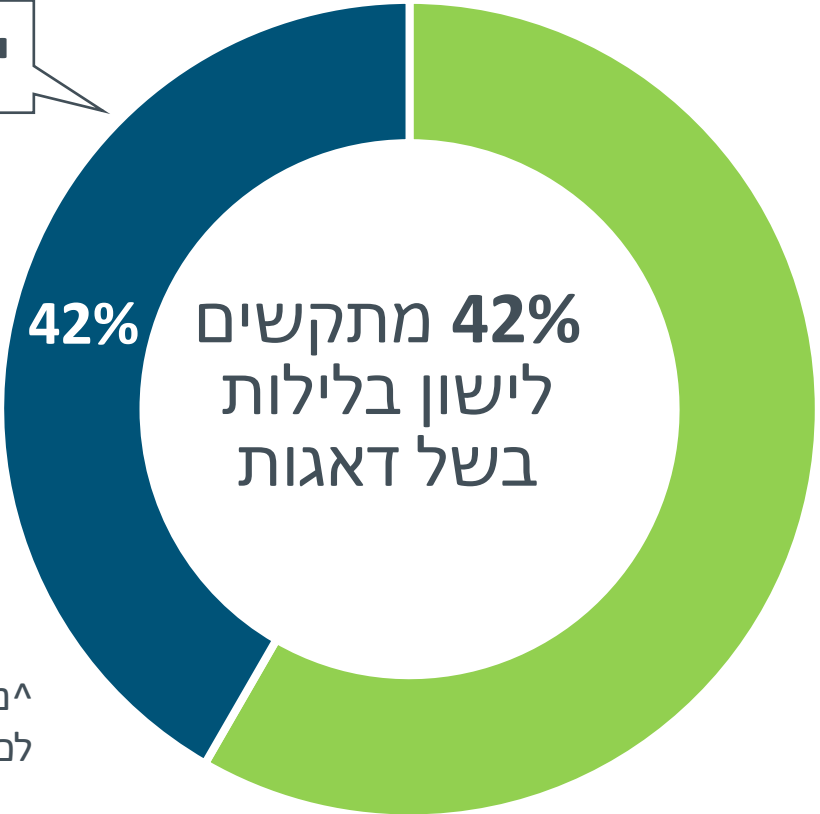
אנתוני סקר MUNI100 כוללים נסקרים בני 65+ מ-18 יישובים נבחרים ברחבי הארץ

תחושות לחץ (באחוזים)

 חוסן כלכלי	 מצב רגשי נפשי	 בריאות ותפקוד	
 מוכנות כלכלית	 אורח חיים פעיל	 אורח חיים בריא	 ניהול בריאות
אוריינות דיגיטלית 			

יותר נשים

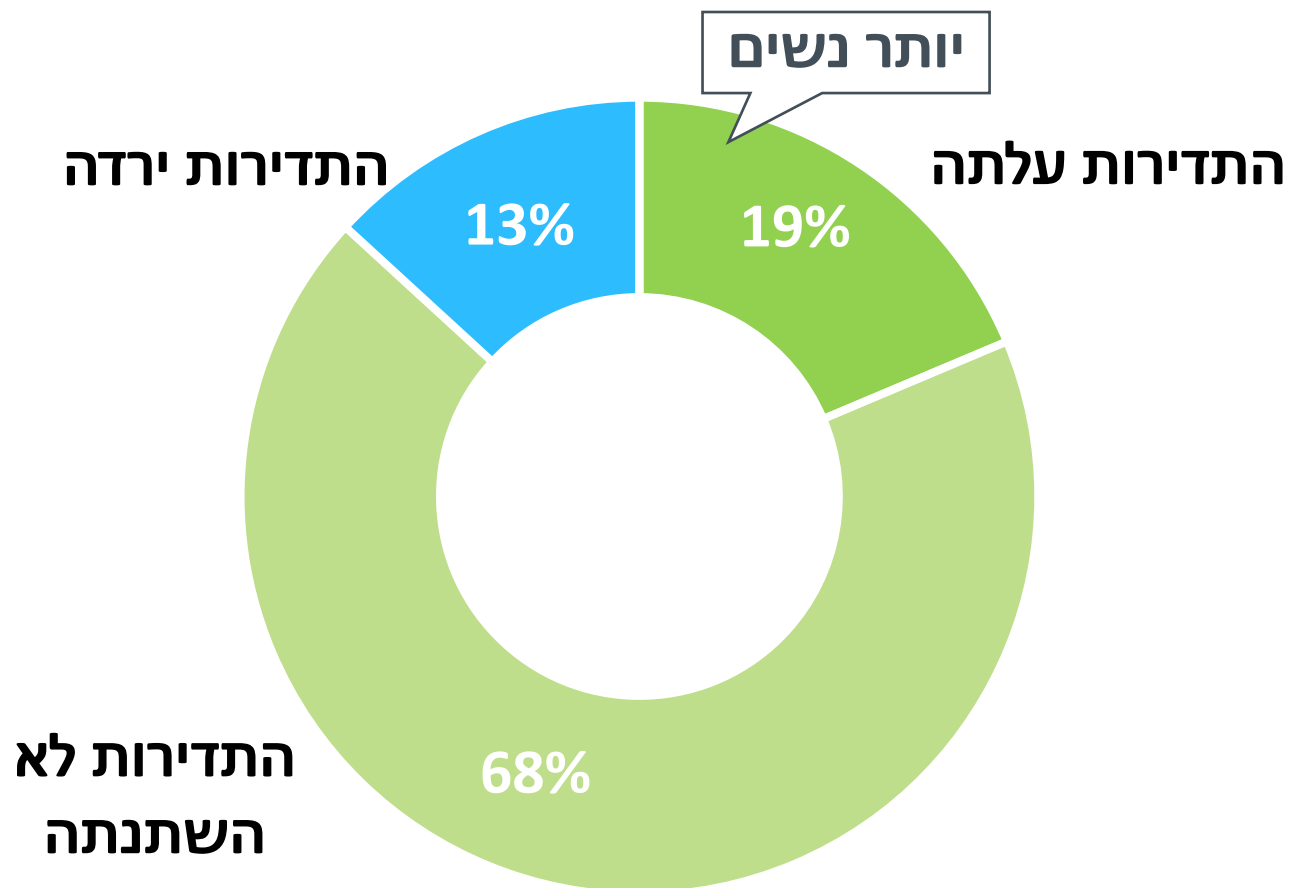

מתקשים לישון בשל דאגות

נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני +65 בישראל

שינוי בתדירות של פנאי יחידני (באחוזים)

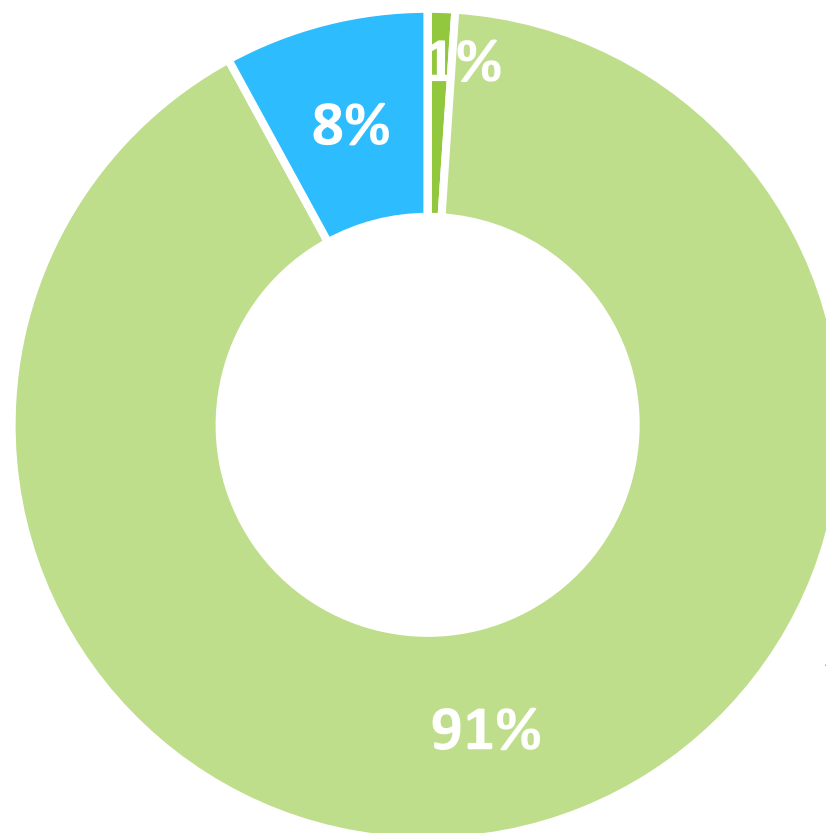

שינוי בתדירות של פנאי במסגרות (באחוזים)

התדירות ירדה

התדירות עלתה

התדירות לא השתנתה

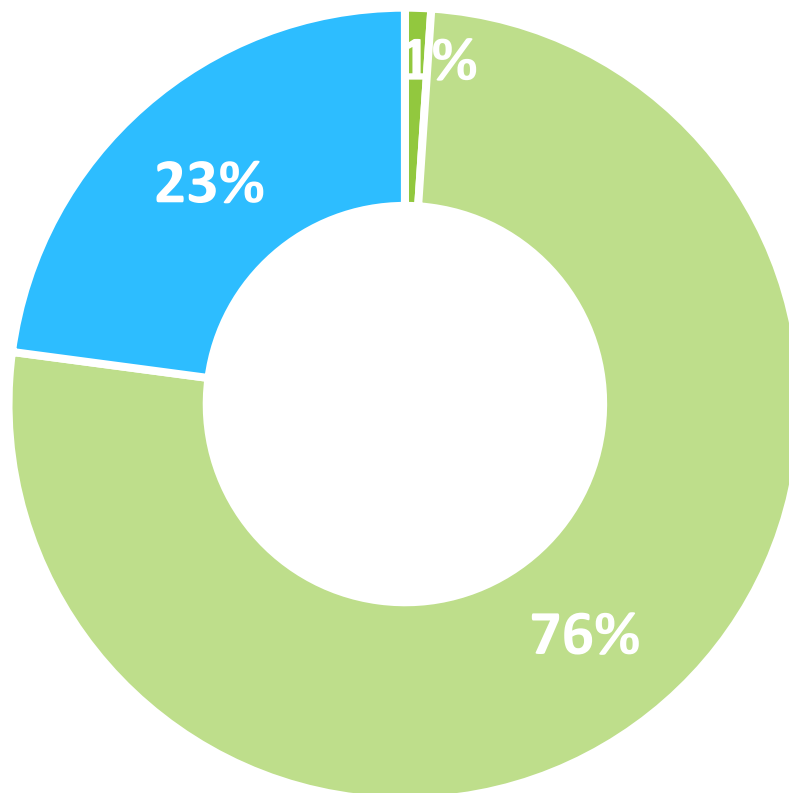
שינוי בתדירות של פנאי משפחתי (באחוזים)

התדירות עלתה

התדירות ירדה

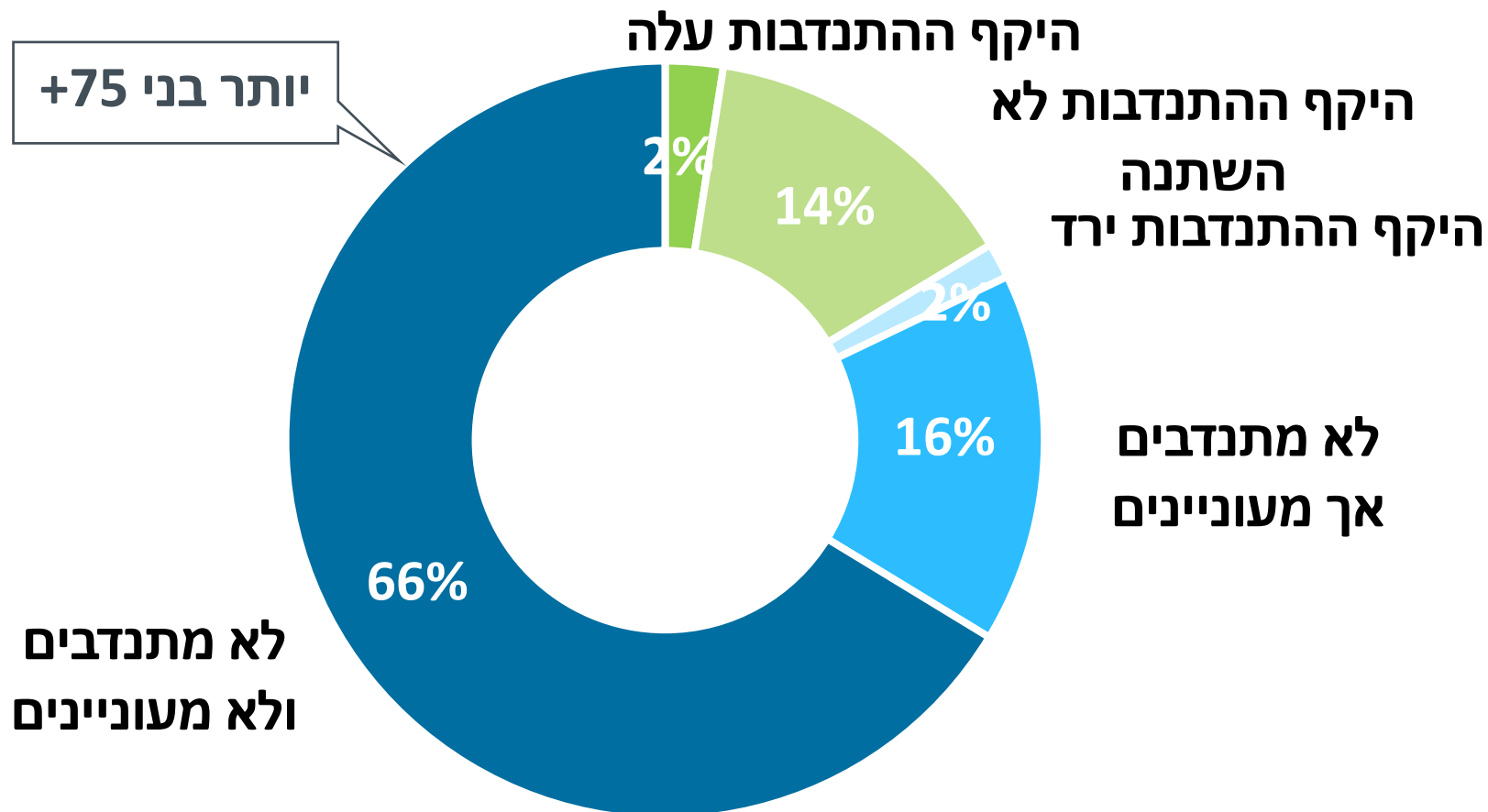
התדירות לא השתנתה

התנדבות (באחוזים)

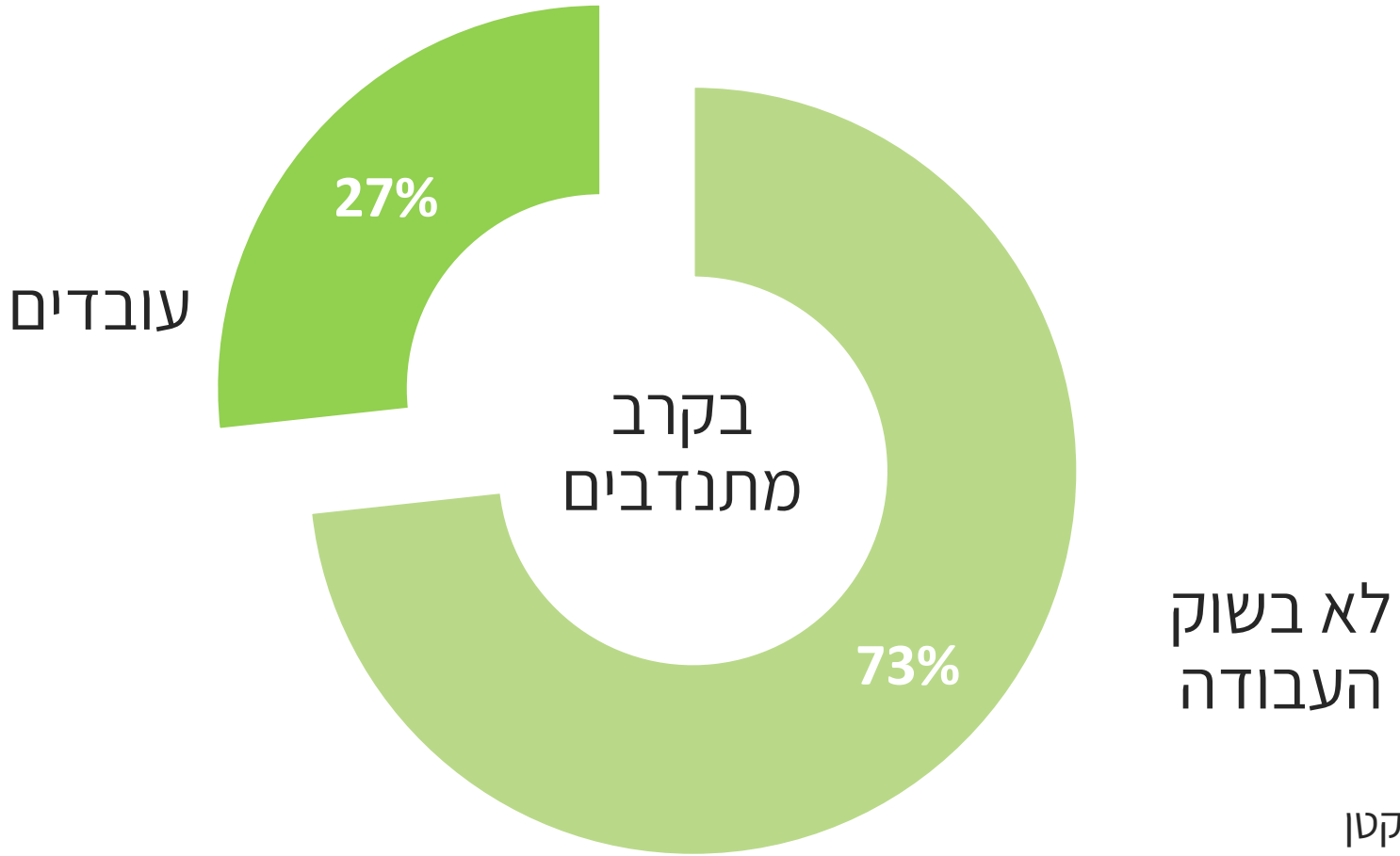
82% מן הזקנים לא מתנדבים

התנדבות (באחוזים)

לא נמצא פער מובהק בנטייה להתנדב בין המועסקים ללא מועסקים[^]

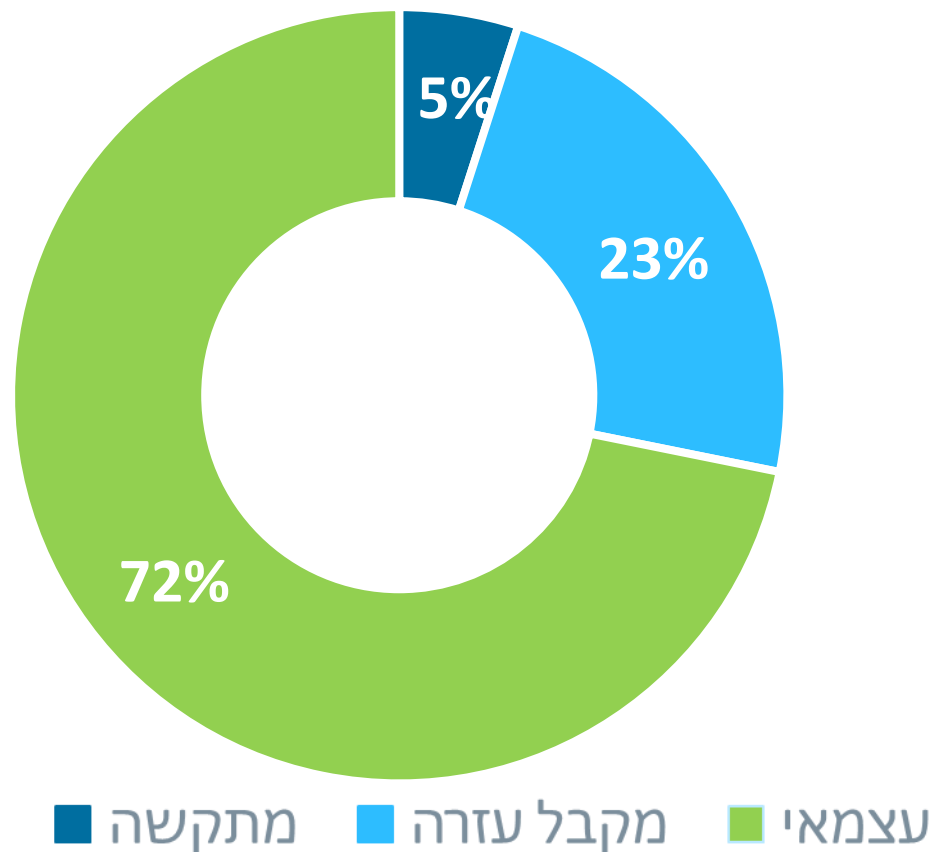
[^]מדגם קטן

מיצוי זכויות (באחוזים)

יותר בני 75+ מבני 60-74 נעזרים באחרים במיצוי זכויות: 37% לעומת 17% יותר נשים נעזרות באחרים במיצוי זכויות: 29% לעומת 15% מן הגברים

חוסן כלכלי

מצב רגשי נפשי

בריאות ותפקוד

מזכירות כלכלית

אורח חיים פעיל

אורח חיים בריא

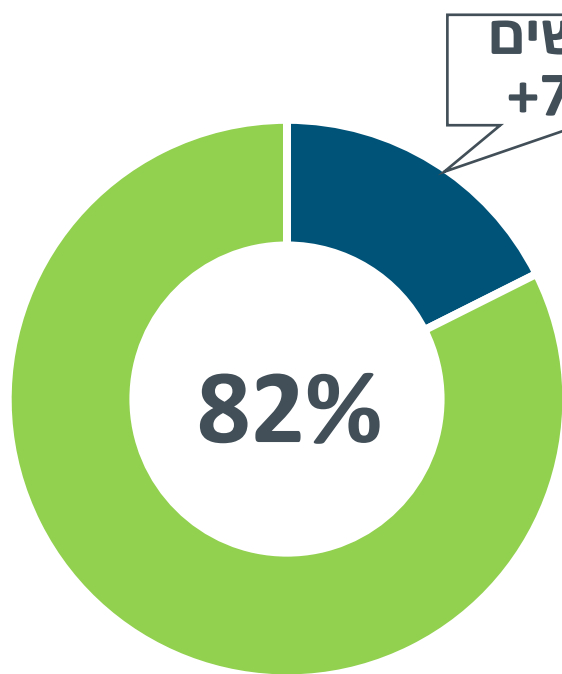
ניהול בריאות

אוריכות דיגיטלית

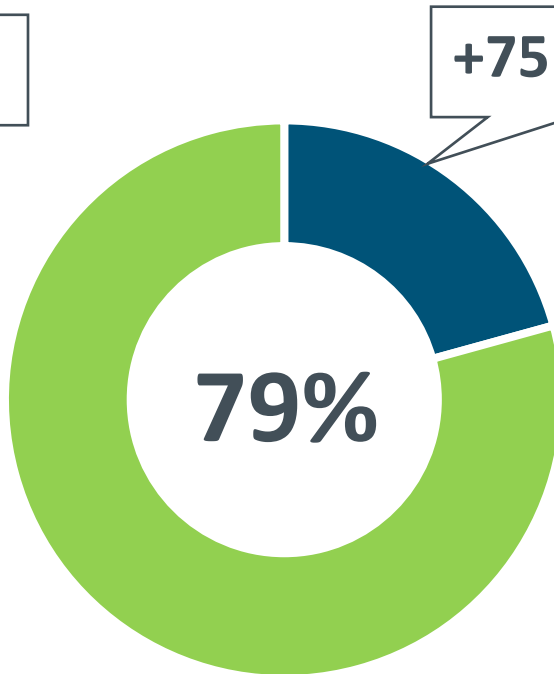
סדר יום משמעותי (באחוזים)

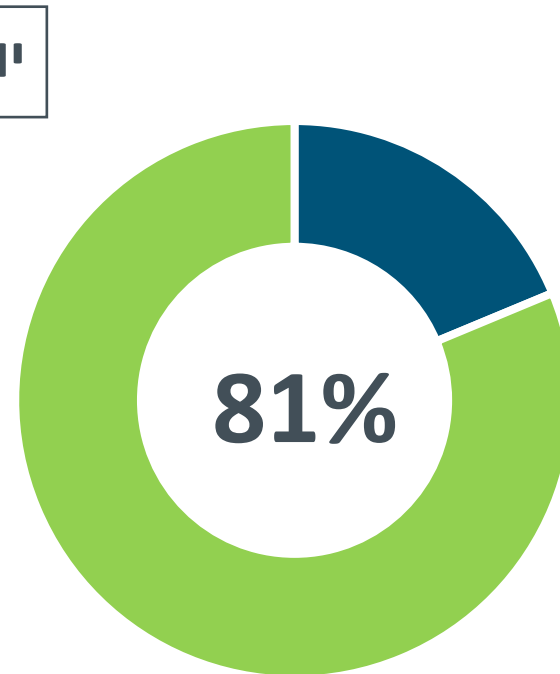
65% מן הזקנים מנהלים סדר יום משמעותי לפי שלוש הקטגוריות
 7% מן הזקנים דיווחו על רמת משמעות נמוכה בשלוש הקטגוריות

נהנים מפעילויות יום-יומיות

מרגישים יעילים ותורמים

יודעים מה יעשו במהלך היום

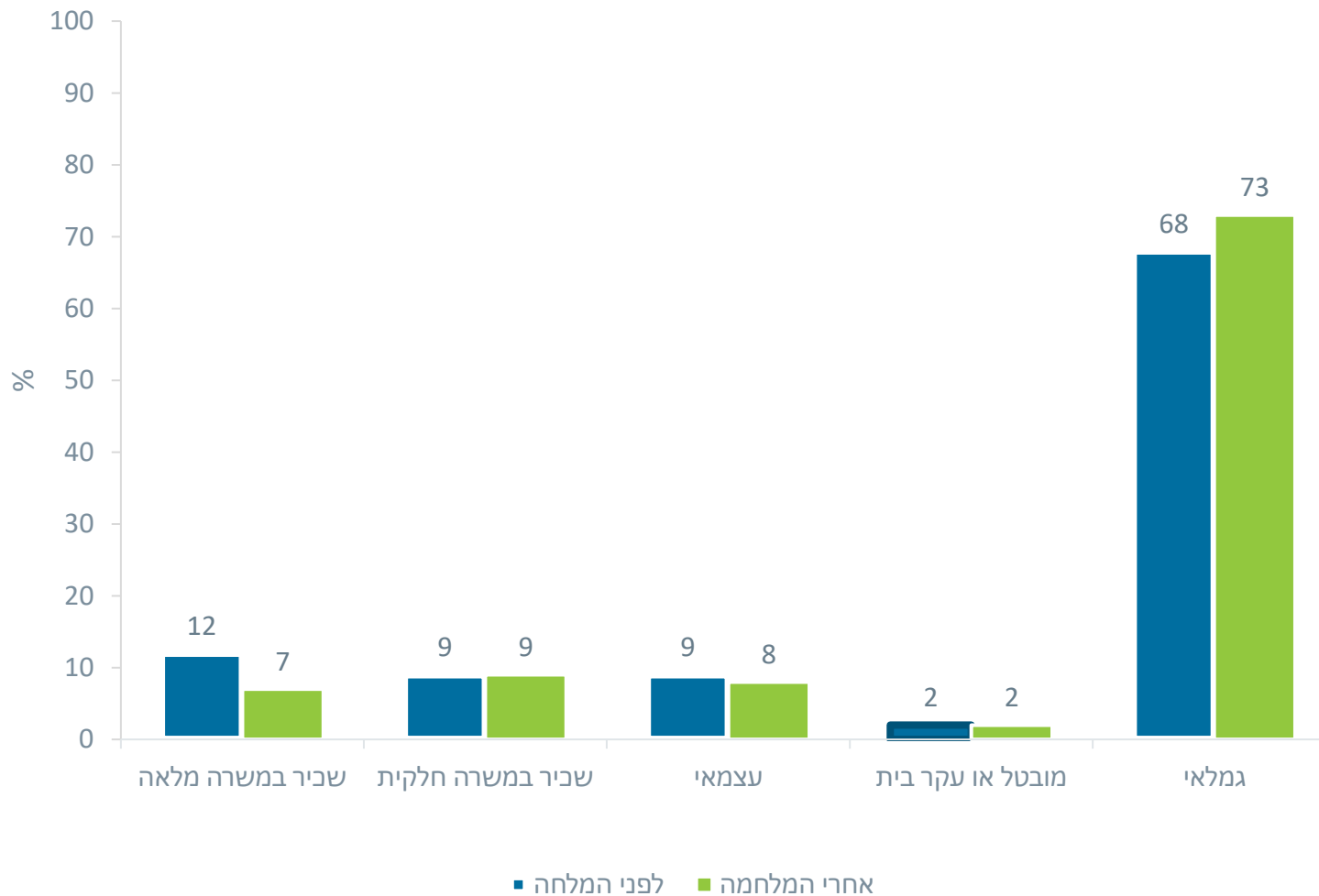
תעסוקה (באחוזים)

8% מן הלא מועסקים רוצים לחזור לשוק

6% מן המועסקים דיווחו על ירידה או הפסקת העבודה

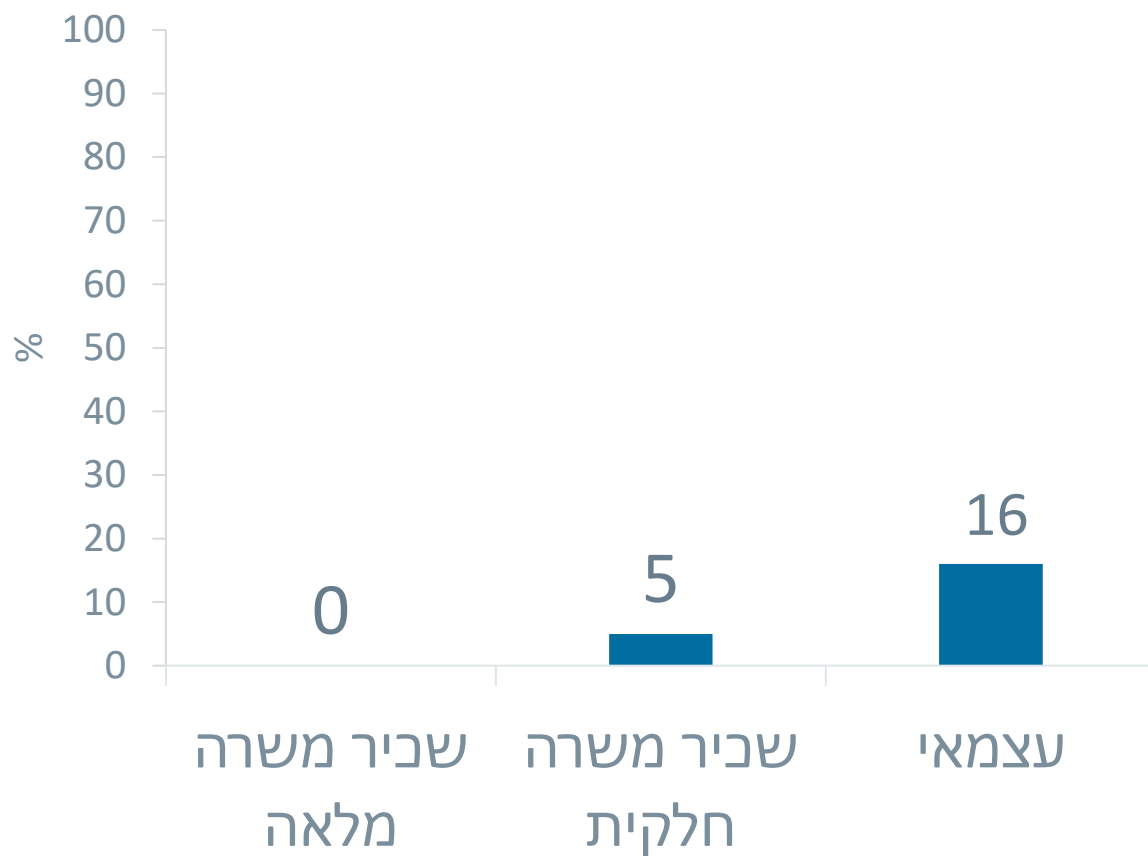

אנתוני הסקר מתייחסים לכלל בני +65 בישראל

החמרה במצב התעסוקה (באחוזים)

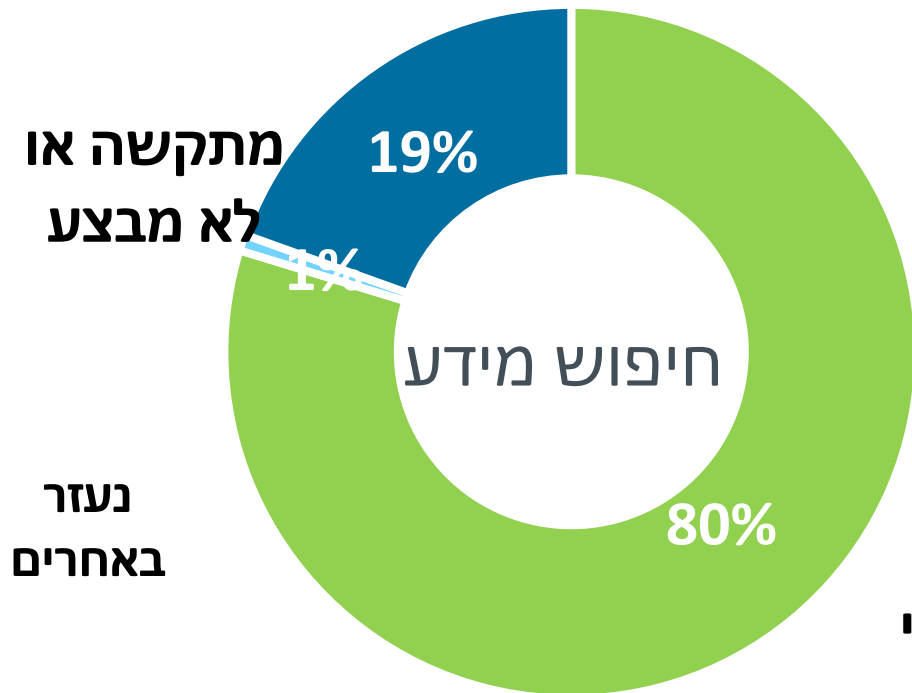
ירד באחוזי משרה/
הפסיק לעבוד/
יצא לחל"ת

אוריינות דיגיטלית - פעולות בסיסיות (באחוזים)

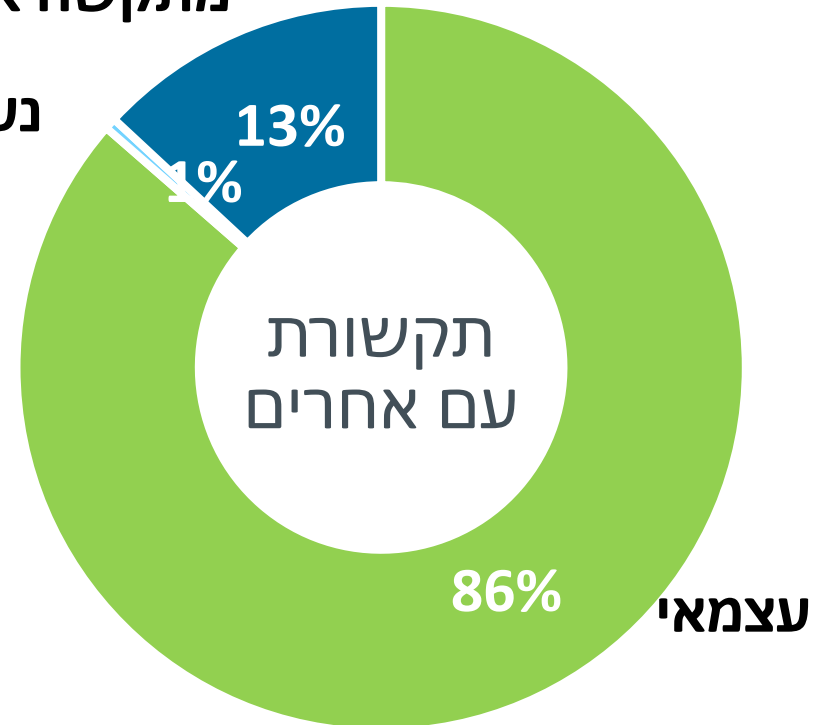
יותר בני 75+ מבני 60-74 מתקשים או לא מבצעים את הפעולות הבסיסיות

עצמאי

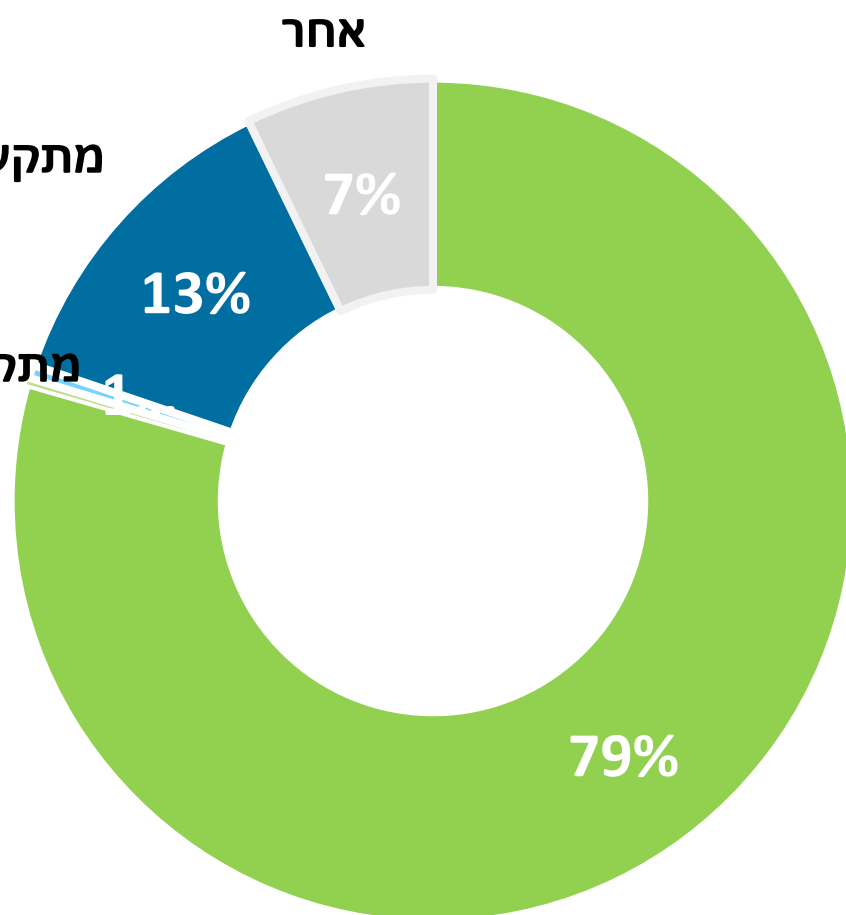
מתקשה או לא מבצע

נעזר באחרים

עצמאי

עצמאות בפעולות דיגיטליות בסיסיות (באחוזים)

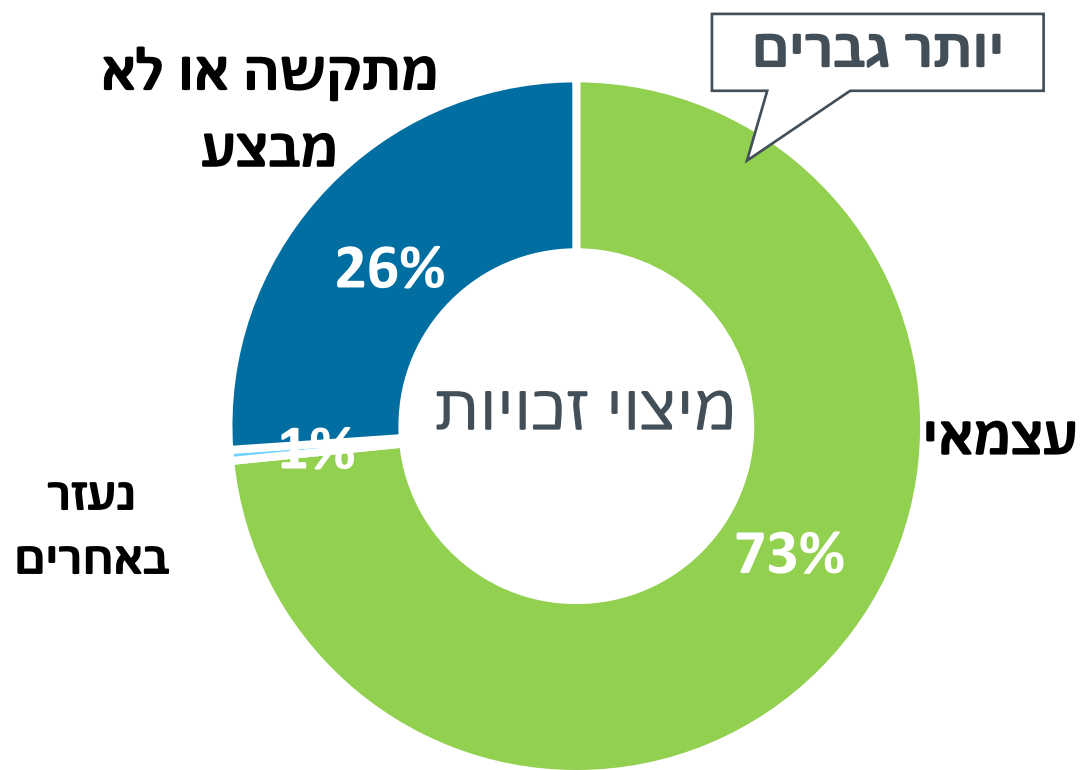
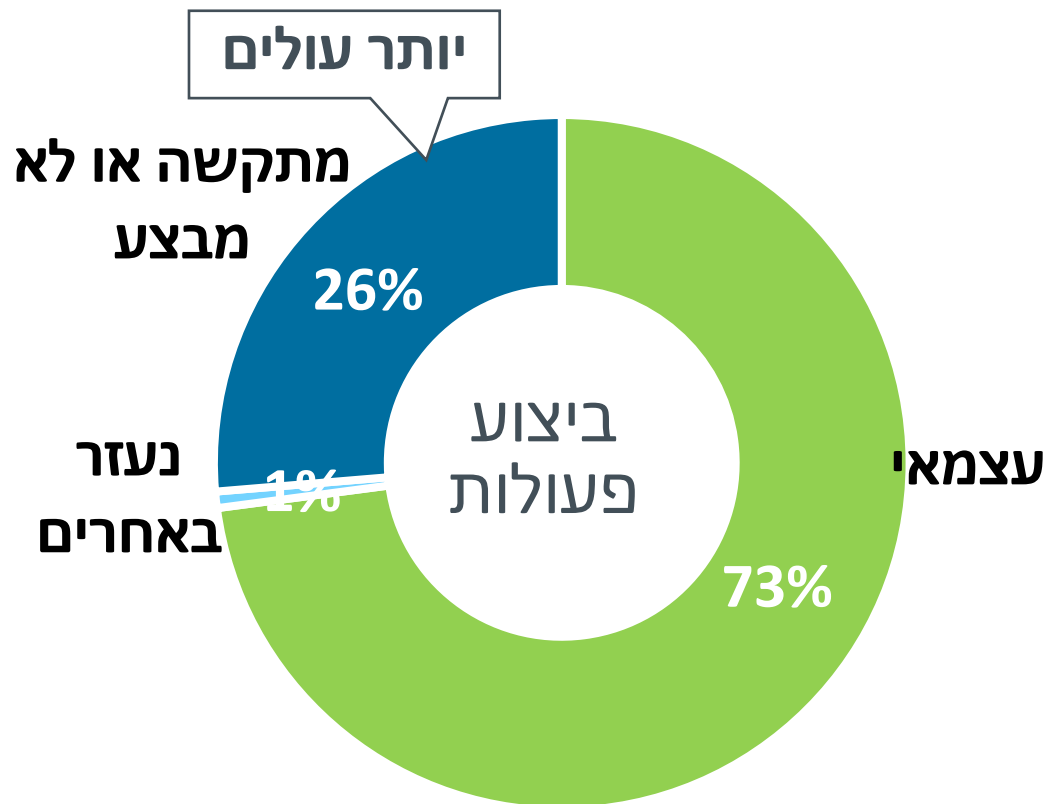
מתקשה או לא מבצע אף פעולה

עצמאי בשתי הפעולות

מתקשה בפעולה אחת ונעזר באחרת

אורינות דיגיטלית (באחוזים)

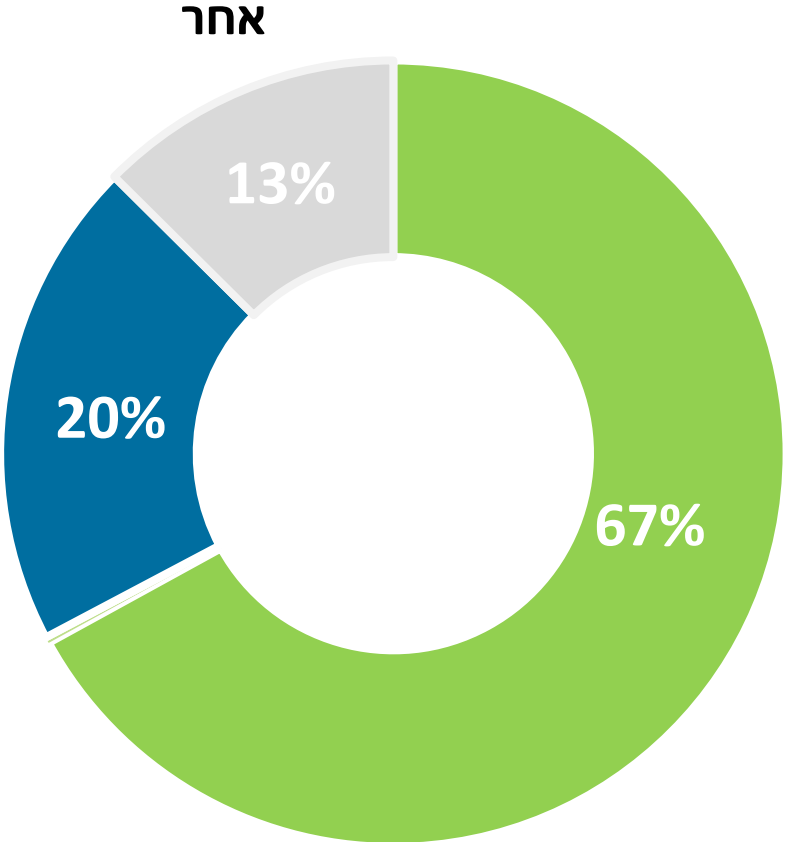

עצמאות בפעולות דיגיטליות מורכבות (באחוזים)

יותר גברים מנשים ויותר ותיקים מעולים עצמאיים בביצוע שתי הפעולות המורכבות

עצמאי בשתי הפעולות

מתקשה או לא מבצע אף פעולה

עצמאות בפעילויות דיגיטליות

12% מתקשים או לא מבצעים אף פעולה מתוך ארבע פעולות דיגיטליות

1% מתקשים או לא מבצעים שלוש פעולות ונעזרים בפעולה אחת

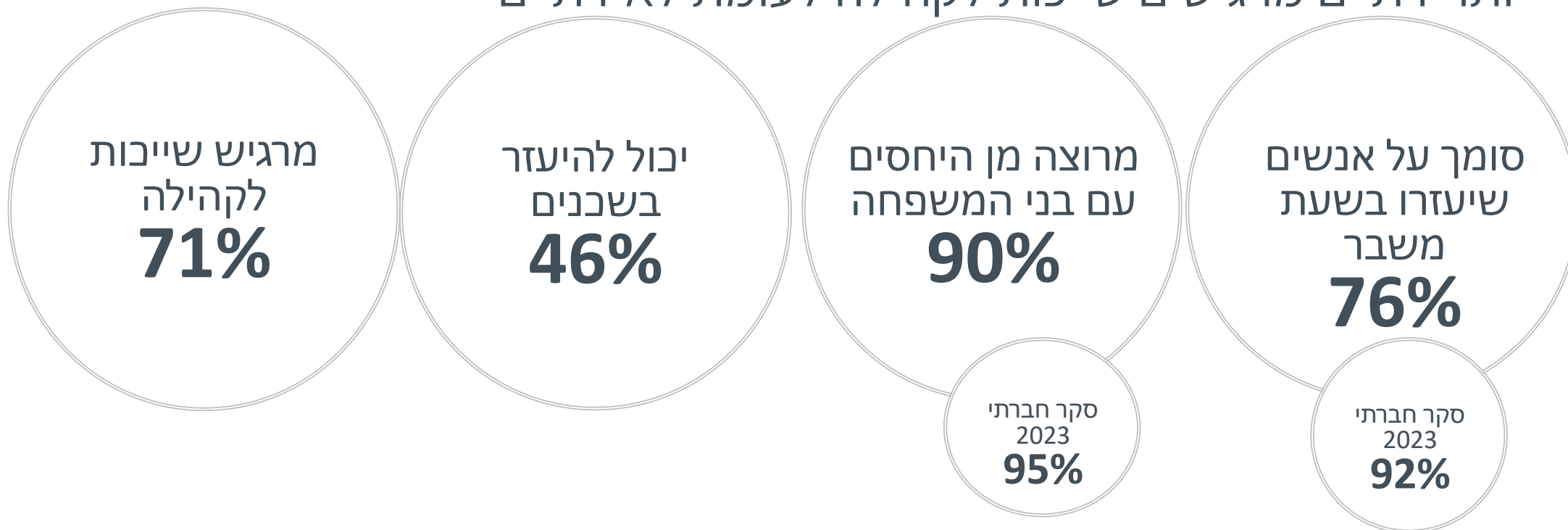
1% נעזרים בלפחות שתי פעולות מתוך ארבע פעולות דיגיטליות

66% מבצעים עצמאית את כל הפעולות הדיגיטליות

הסתמכות על הסביבה הקרובה

יותר בני 60-74 מבני 75+ יכולים להיעזר בשכנים יותר דתיים מרגישים שייכות לקהילה לעומת לא דתיים

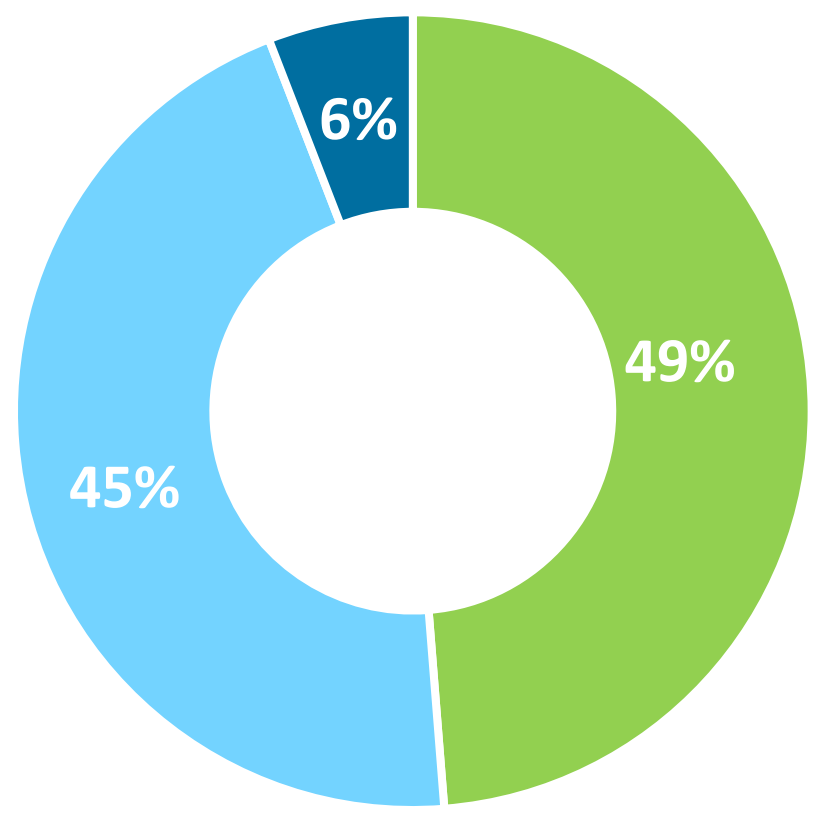

חוסן קהילתי (באחוזים)

חוסן קהילתי של דתיים גבוה יותר משל לא דתיים

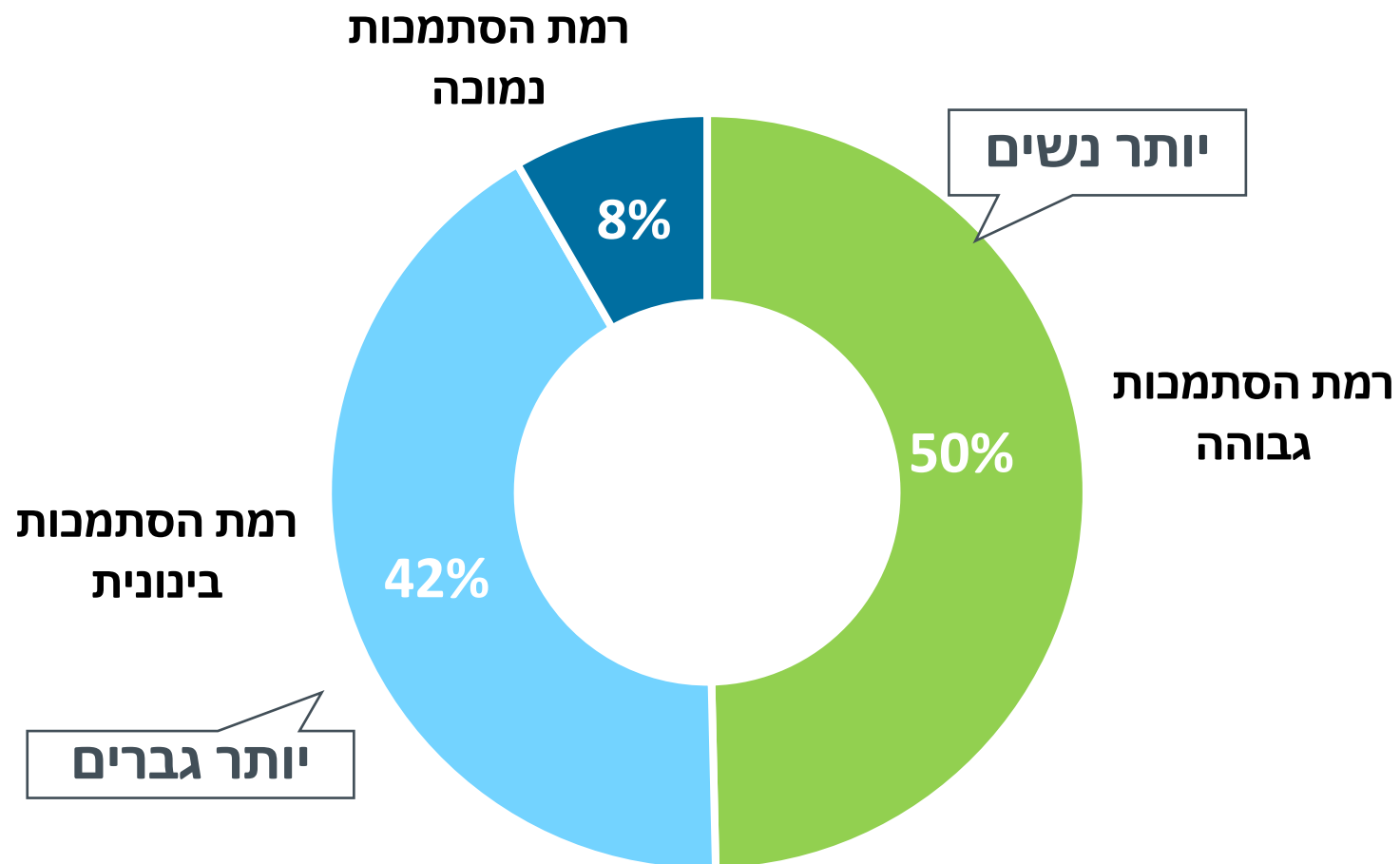
רמת חוסן נמוכה

רמת חוסן גבוהה

רמת חוסן בינונית

הסתמכות על הרשות המקומית (באחוזים)

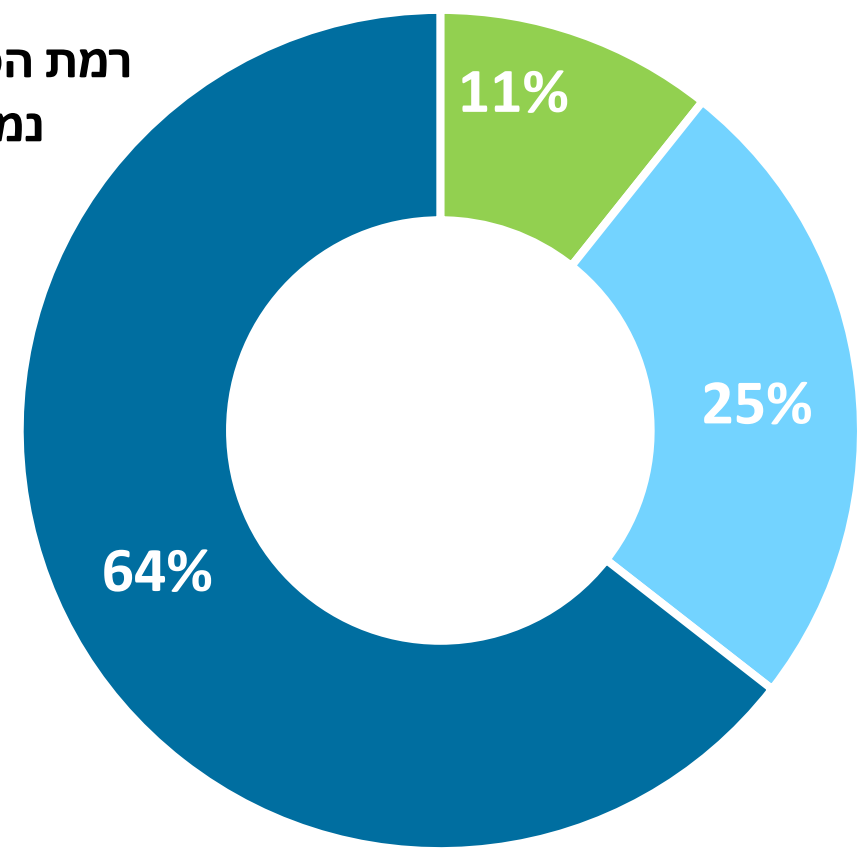

הסתמכות על הממשלה (באחוזים)

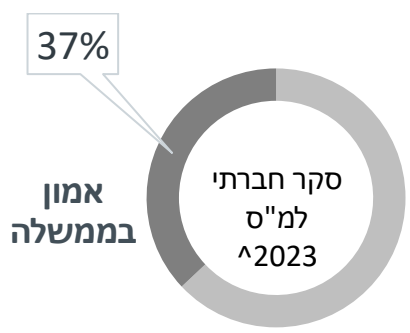
גברים סומכים יותר מנשים על הממשלה
ודתיים סומכים יותר מלא דתיים על הממשלה

רמת הסתמכות גבוהה

רמת הסתמכות נמוכה

רמת הסתמכות בינונית

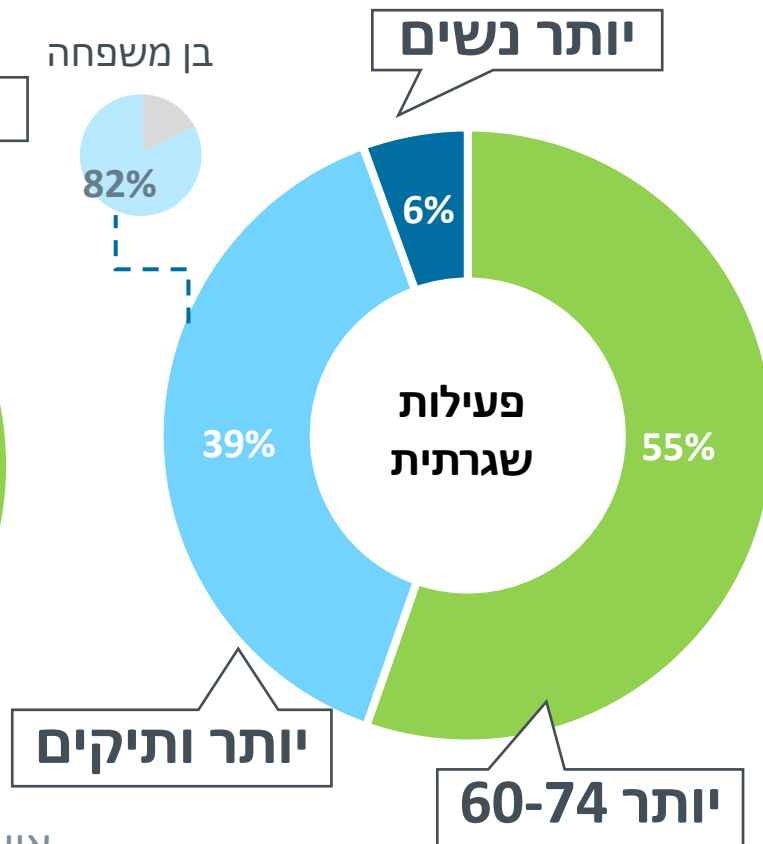
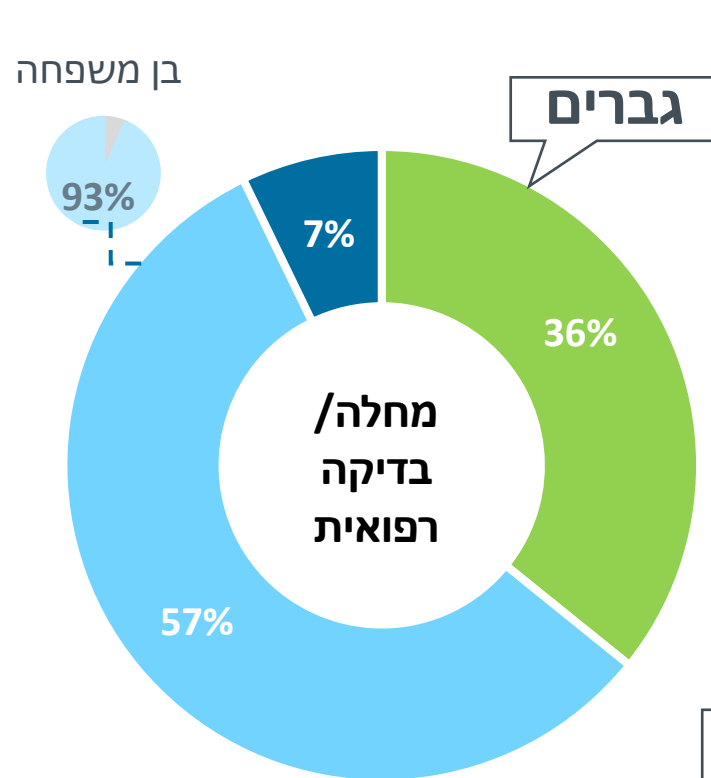
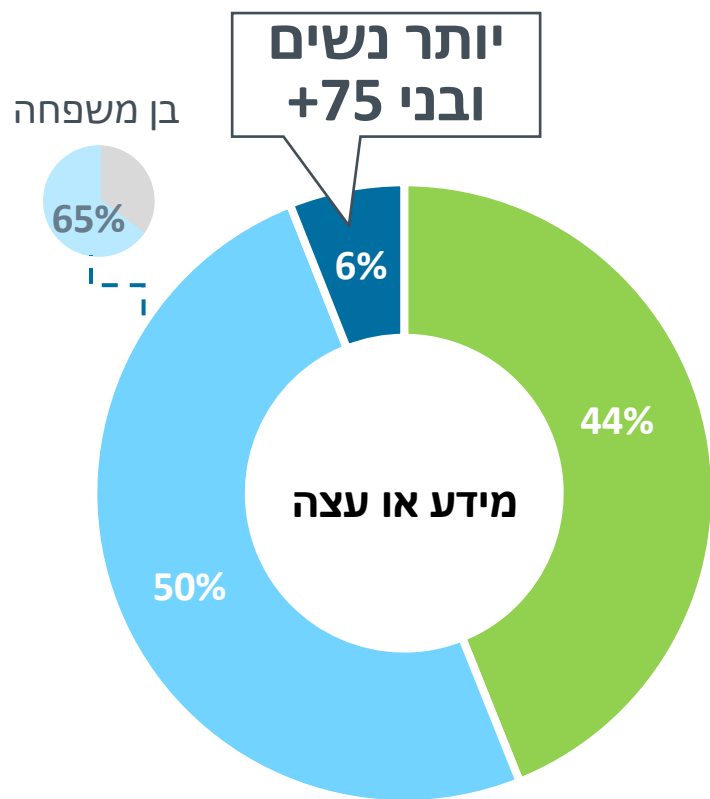

^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

צורך בעזרה בפעילויות בסיסיות (באחוזים)

29% עצמאיים בשלוש הפעולות הבסיסיות
ל-4% מן הזקנים אין למי לפנות לעזרה באף תחום

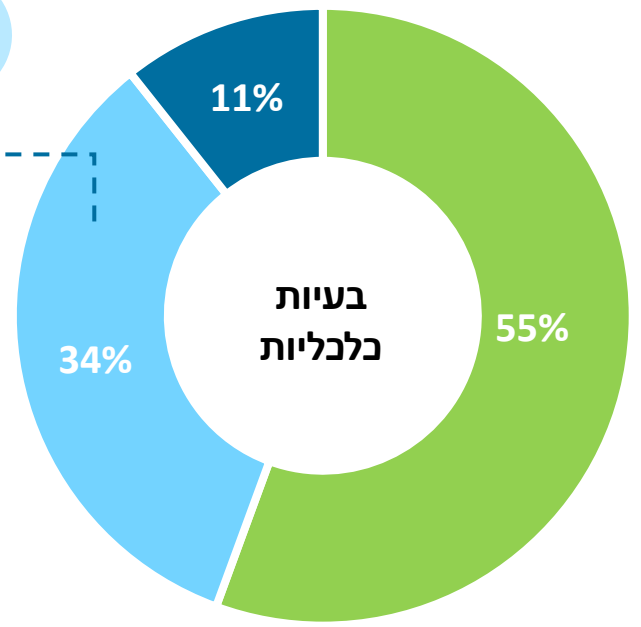
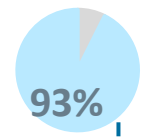
■ עצמאי ■ מקבל עזרה ■ אין למי לפנות

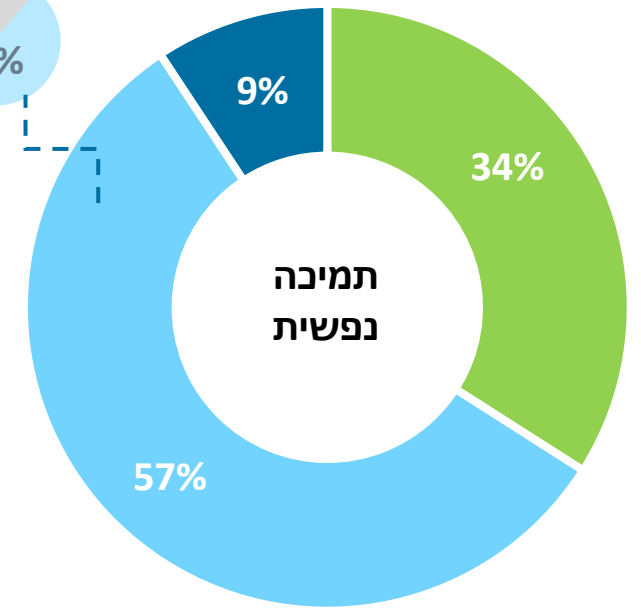
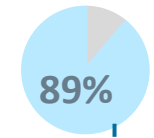
צורך בתמיכה (באחוזים)

27% מן הזקנים עצמאיים בשתי הפעולות
ל-6% מן הזקנים אין למי לפנות לעזרה באף תחום

בן משפחה

בן משפחה

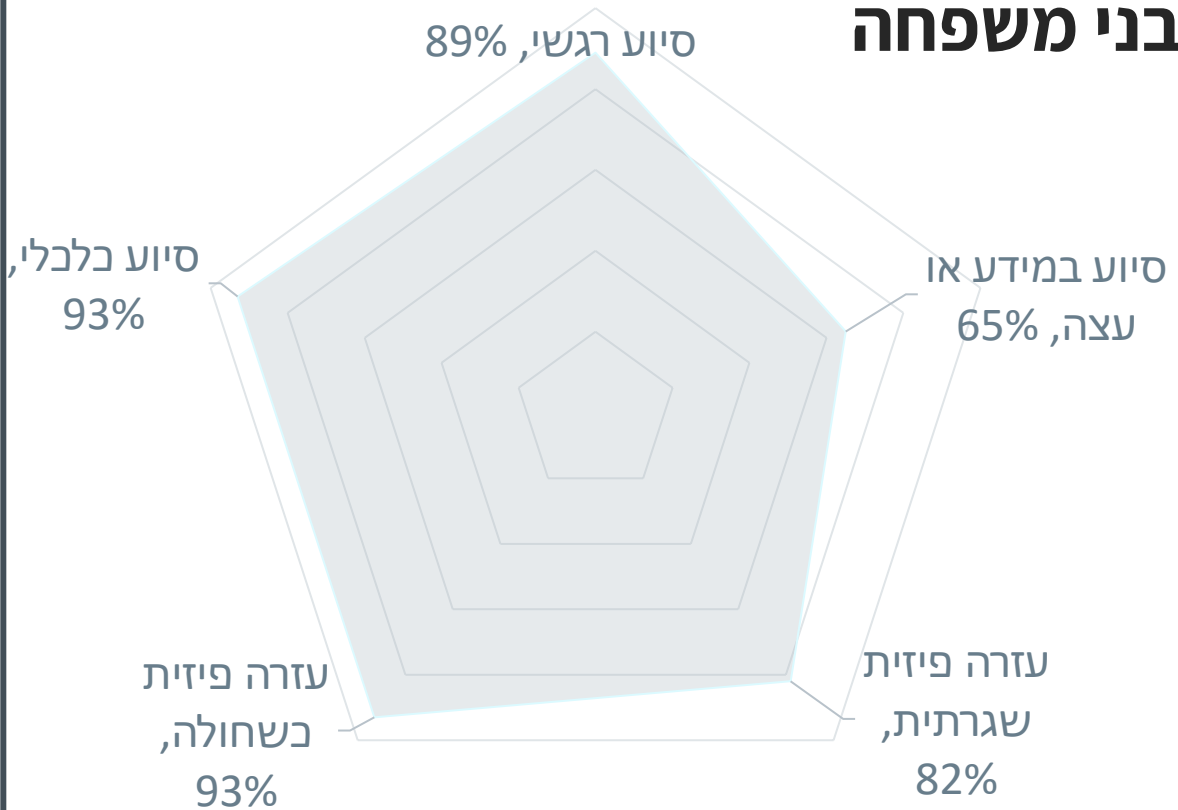

■ עצמאי ■ מקבל עזרה ■ אין למי לפנות

בני משפחה הם מוקד התמיכה המרכזי

בני משפחה

במי אתה נעזר?

אין לי צורך

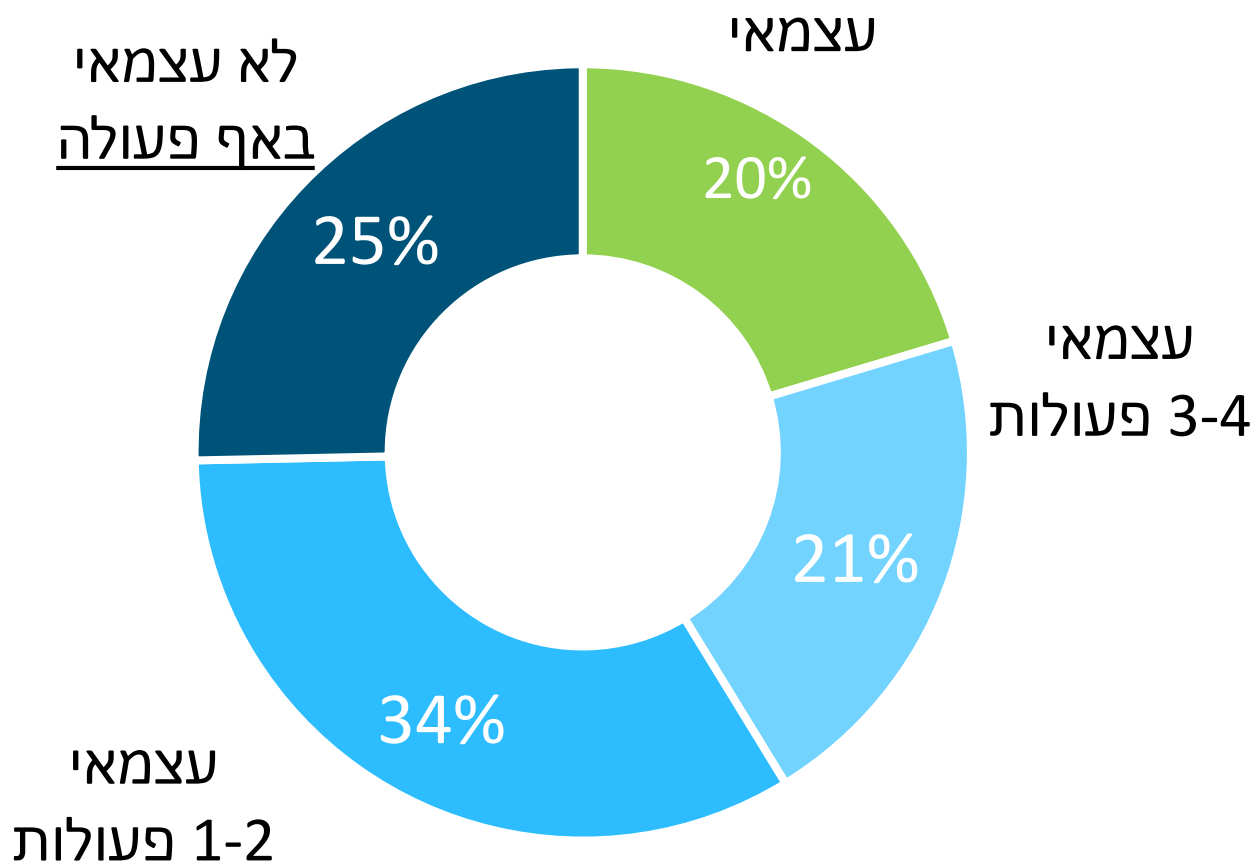
מישהו מקופת חולים
מישהו משירות עירוני
נותן שירות אחר
איש דת/מנהיג רוחני

בן משפחה קרוב
חבר או שכן
מתנדב קבוע

אין לי למי לפנות

25% תלויים לחלוטין (בכל תחומי הסיוע) ברשת התמיכה שלהם

תמונת מצב זקנים - מדדי פרט

מצב כלכלי

70% מצליחים לעמוד בהוצאות חודשיות

מצב חברתי-רגשי

50% עם חוסן אישי גבוה
36% חשים בדידות
78% חשים תחושת ביטחון

מצב בריאות

63% מצב בריאות טוב
13% ברמת דיכאון גבוהה
27% עם קושי בתפקוד יום-יומי

מדדי "על"

מוכנות כלכלית

24% מועסקים

אורח חיים פעיל

18% מתנדבים
72% ממצים זכויות באופן עצמאי
65% מנהלים סדר יום משמעותי

אורח חיים בריא

59% יוצאים מן הבית כמעט/כל יום
33% מבצעים פעילות גופנית
כ-37% חווים תחושות לחץ (STRESS)

ניהול בריאות

9% ויתרו על שירותים רפואיים ובדיקות שגרה

מדדים מנבאים

79% עצמאיים בא"ד בסיסית | 67% עצמאיים בא"ד מתקדמת | אוריינות דיגיטלית

רשת תמיכה בארבעה תחומי סיוע - כלכלי, רגשי, פיזי, מידע\עצה (הצורך בסיוע וזהות המסייע)

תמונת מצב זקנים – השפעת מלחמת חרבות ברזל

מדדי "על"

מצב כלכלי

36% החמרה ביכולת לעמוד
בהוצאות חודשיות

מצב חברתי-רגשי

28% אין מרחב מוגן
14% לא תמיד מספיקים להגיע
למרחב מוגן\מקום בטוח

מצב בריאות

32% החמרה במצב הבריאות
17% החמרה בתפקוד יום-יומי

מדדים מנבאים

מוכנות כלכלית

6% דיווחו על החמרה
במצב תעסוקה
8% רוצים לחזור לשוק
העבודה (גמלאים)

אורח חיים פעיל

13% ביצעו פחות פנאי יחידני
8% ביקרו פחות במסגרות
23% פגשו פחות משפחה וחברים
16% מעוניינים להתנדב

אורח חיים בריא

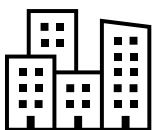
49% יצאו פחות מן הבית
3% ביצעו פחות
פעילות גופנית

ניהול בריאות

9% ויתרו על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

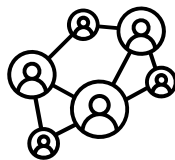
תמונת מצב זקנים – רשתות תמיכה

שלטון

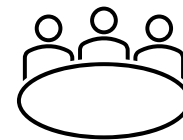

50% סומכים על הרשות המקומית
11% סומכים על הממשלה

קהילה

71% תחושת שייכות לקהילה
49% חוסן קהילתי גבוה

סביבה קרובה

90% מרוצים מיחסים עם המשפחה
46% יכולים להיעזר בשכנים
76% סומכים על אנשים שיעזרו
בשעת משבר

מדדי אמון

צורך בתמיכה

25% תלויים לחלוטין (בכל הפעולות)
ברשת התמיכה שלהם

גורם הסיוע מרכזי – בני משפחה

כ-41% עצמאיים ברוב הפעולות

תמיכה רגשית/כלכלית

57% פונים לסיוע בתמיכה רגשית
(9% אין למי לפנות)

34% פונים לסיוע בבעיות כלכליות
(11% אין למי לפנות)

פעולות בסיסיות

39% פונים לסיוע בפעולות שגרה
(6% אין למי לפנות)

57% פונים לסיוע בעת מחלה או
בדיקה רפואית (7% אין למי לפנות)

50% פונים לסיוע במידע או עצה
(6% אין למי לפנות)

צורך בסיוע

ג'וינט - אשל | הזדקנות מיטבית בעידן של 100 שנות חיים |

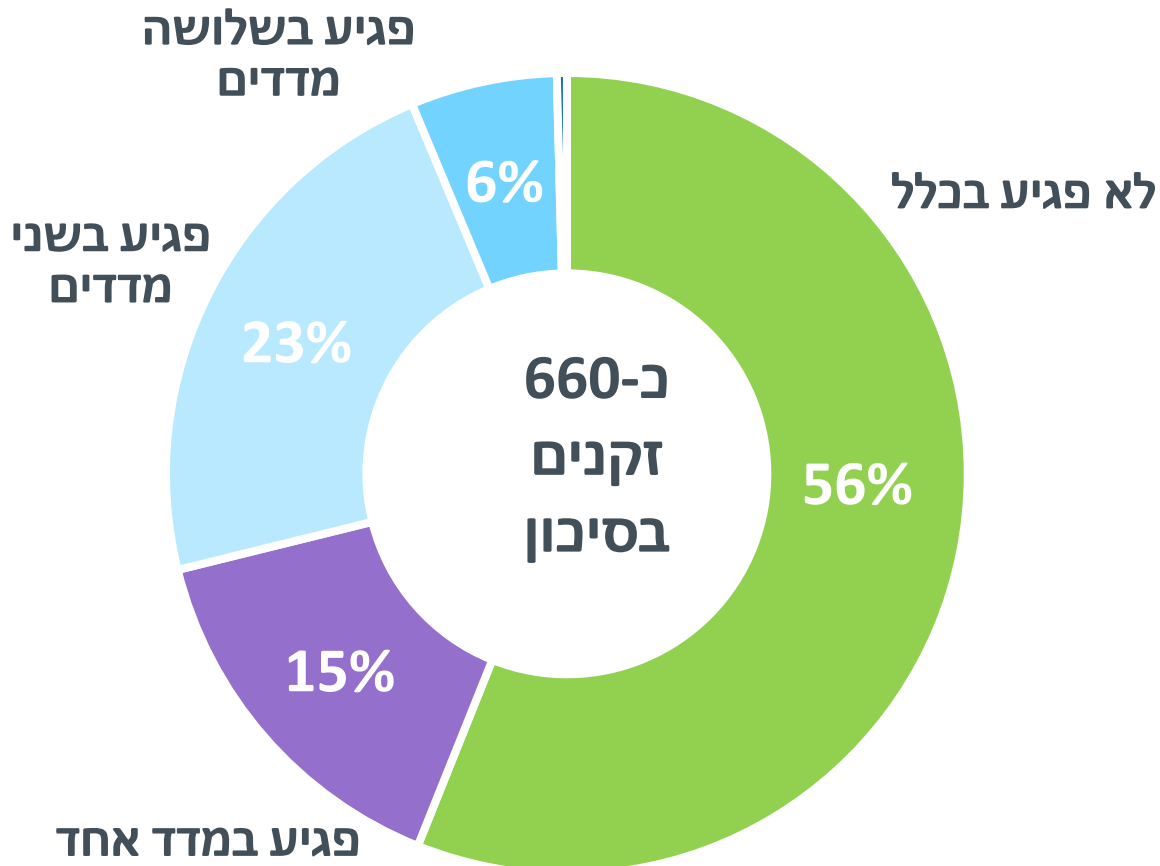
הג'וינט

קבוצת סיכון בריאות ותפקוד (באחוזים)

גברים ובני 60-74 פחות פגיעים

ארבעה מדדי בריאות ותפקוד:

- מצב בריאות סובייקטיבי
- קושי בתפקוד יום-יומי (GALI)
- דיכאון (PHQ2)
- ביצוע פעולות שגרה

ג'וינט - אשל | הזדקנות מיטבית בעידן של 100 שנות חיים |

הג'וינט

גורמים מנבאים – קבוצת סיכון בריאות ותפקוד

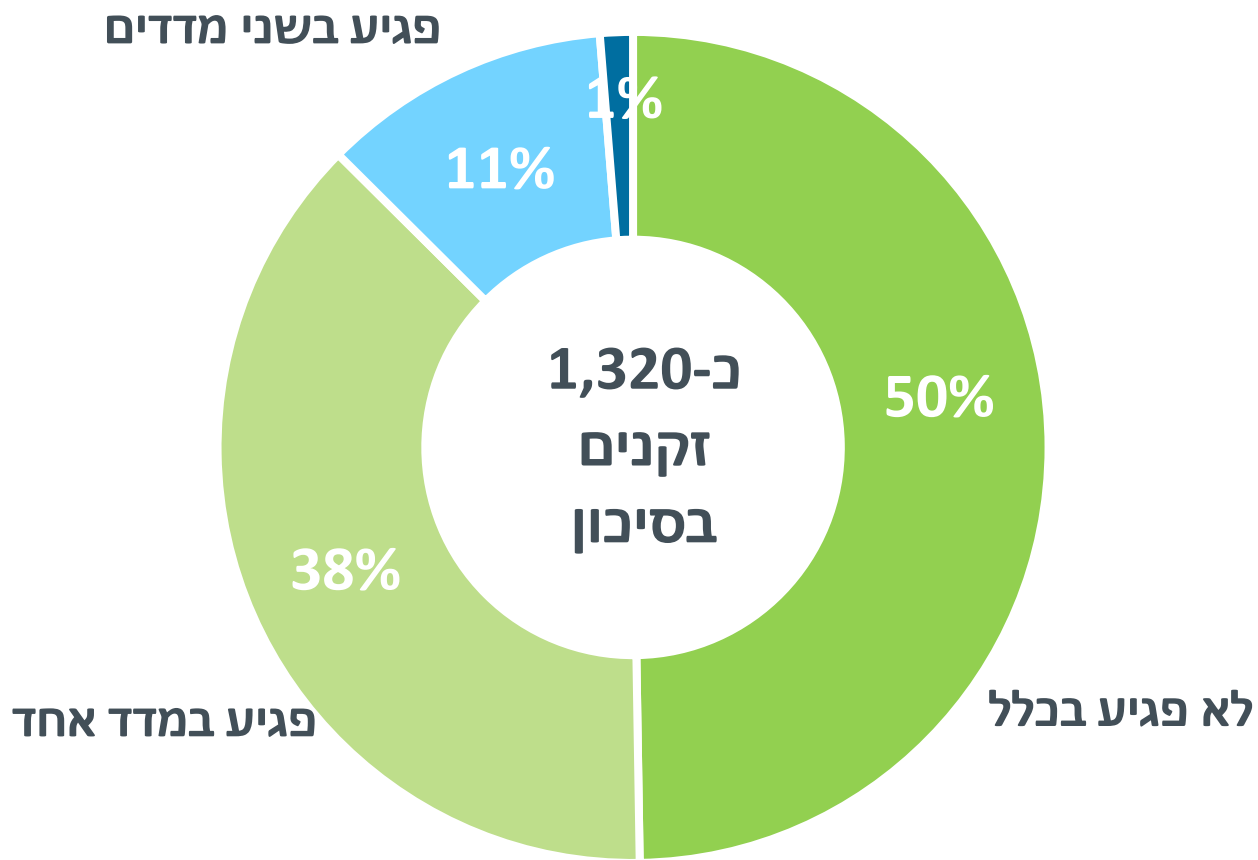
גורמים מנבאים	כיוון קורלציה לפגיעות (בכל מדד)
נפגע קשה במלחמה	↑
בדידות	↑
אי-יכולת לכסות הוצאות	↑
מספר ילדים	↑
חוסן אישי	↓

קבוצת סיכון מצב חברתי-רגשי (באחוזים)

גברים פגיעים פחות מנשים; בני 60-74 פגיעים פחות מבני 75+
פגיע בכל המדדים

שלושה מדדי חוסן חברתי-רגשי:

- חוסן אישי
- בדידות
- תחושת ביטחון

גורמים מנבאים - קבוצת סיכון מצב חברתי-רגשי

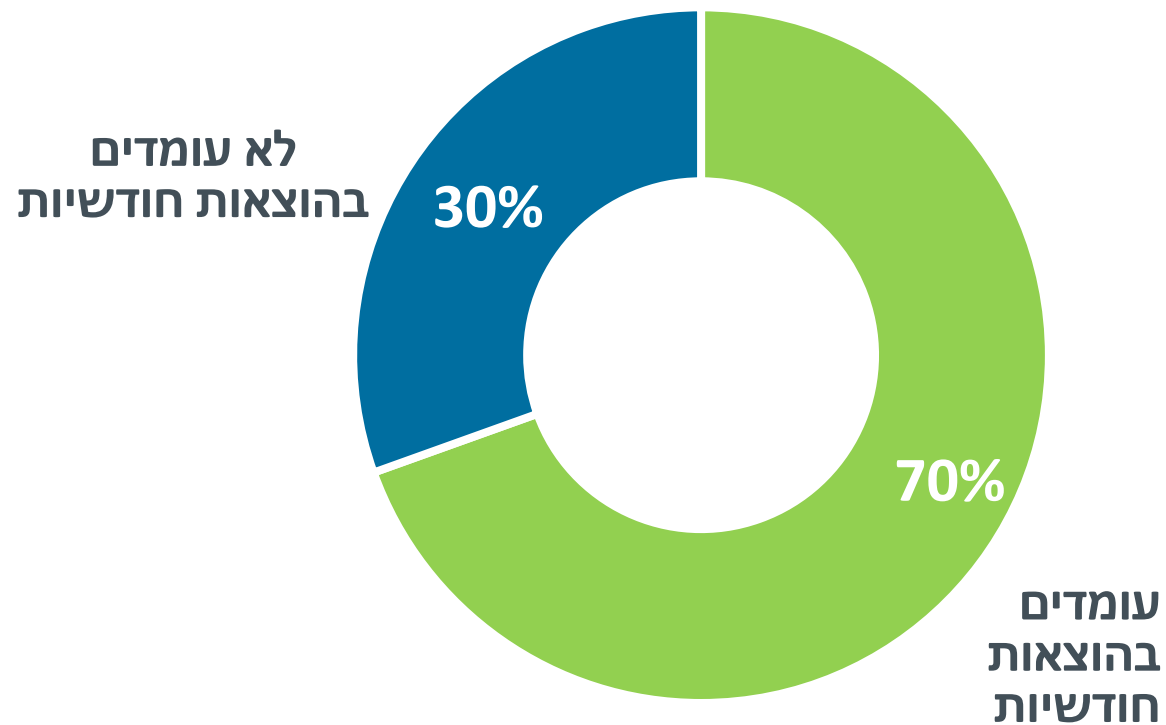
קורלציה לבדידות	גורמים מנבאים
↑	דיכאון
↑	מוגבלות
↑	עולים
↑	גרושים/רווקים לעומת נשואים

קבוצת סיכון מצב כלכלי (באחוזים)

כ-3,300 זקנים לא מצליחים לעמוד בהוצאות החודשיות

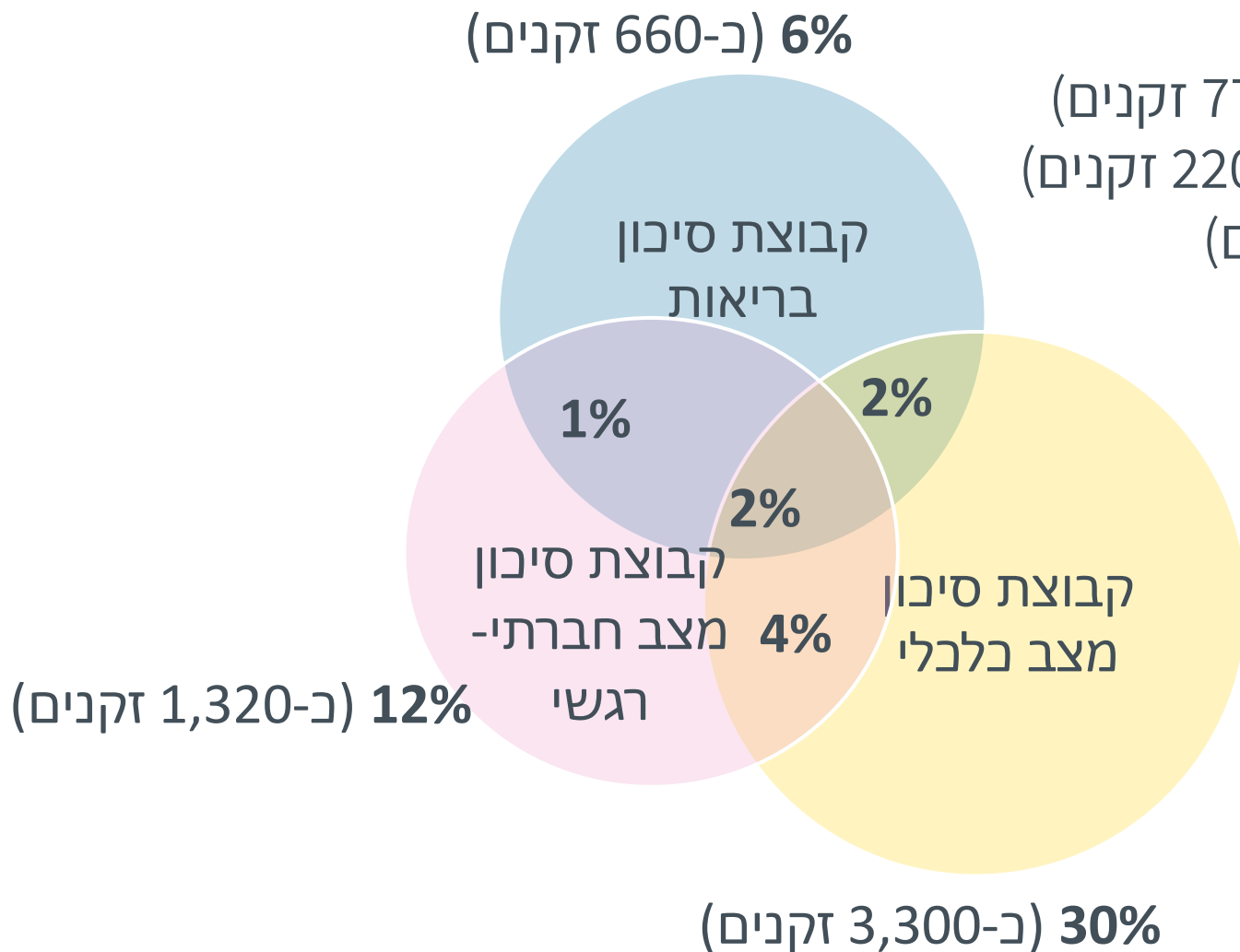
גורמים מנבאים – קבוצת סיכון מצב כלכלי

כיוון קורלציה למצב כלכלי	גורמים מנבאים
↑	גרושים/רווקים לעומת נשואים
↑	נפגע קשה במלחמה
↑	בריאות לא טובה
↓	נשים

קבוצות סיכון – סיכום

זקנים בשתי קבוצות סיכון – 7% (כ-770 זקנים)
 זקנים בשלוש קבוצות סיכון – 2% (כ-220 זקנים)
 זקנים "חזקים" – 62% (כ-6,820 זקנים)

זקנים "חזקים" – ללא פגיעות כלל

כיוון קורלציה	גורמים מנבאים
↓	נפגע קל או קשה במלחמה
↓	גרושים/רווקים לעומת נשואים

תובנות והמלצות: קריית ביאליק

- **43% נפגעו** בעקבות המלחמה (כ-4,700 זקנים)
- **38%** זקנים נמצאים **במצב סיכון** (בריאותי \ חברתי-רגשי \ כלכלי)
- **7%** זקנים נמצאים בלפחות שני מצבי סיכון (2% ב3)
- **מי שיותר פגיע** – סיכוי גבוה **יותר להחמרה** (לרוב נשים ובני +75)
- **מדדים מנבאים מובילים** – **אי-יכולת לכסות הוצאות חודשיות ובדידות**
- **בני משפחה הם גורם הסיוע המרכזי** (וכמעט בלעדי)
- **36% תלויים לחלוטין** ברשת התמיכה שלהם

ברמת
הזקן

- יש הרבה זקנים **"חזקים"** (62%) – חשוב למנף אותם (לדוגמה **תעסוקה או התנדבות**)
- **לחפש "מתחת לפנס"** (קבוצות בסיכון מוכרות) – בדגש על אי-יכולת לכסות הוצאות חודשיות
- לקדם מענים בתחומי **מיצוי זכויות וסיוע רגשי**
- **השקעה בבני משפחה** – כגורם מטפל ו\או מתווך
- **לחזק/לפתח גורמים נוספים** ברשת התמיכה של הזקן והנגשה של שירותים

ברמת
הרשות